

Alumni

APEIRON Univerziteti časopis

septembar/oktobar 2007

NOVA
lokacija zgrade
univerziteta
APEIRON
Pala Kraca 13
Banja Luka

septembar/oktobar 2007

ISSN 1840-2933

9 771840 293006

Dragi čitaoc!

Potrudite se da budete pažljivi prema drugima, da prepoznate prave vrijednosti ljudskosti, da se pripremite za uspostavljanje dijaloga, da slušate drugu stranu, ali da je naravno i čujete. Tako ti odnosi postaju zdraviji, zasnovani na povjerenju i uzajamnom poštovanju, utoliko si sposobniji da priđete konfliktu sa vedrinom. Budi JASAN I IZRČIT!

Redakcija

Univerzitetski časopis Alumni alumni@apeiron-uni.eu

urednik: JOVO Vojnović

tehnički direktor: DARKO Uremović

lektor: JELENA Janjić

grafika i DTP: TIHOMIR Budić

marketing menadžer: MIRJANA Kuzmanović

sekretar redakcije: NINA Uremović

redakcijski kolegij: MOMČILO Đukić, LjILJANA Kukavica, LANA Vukčević, NINA Uremović, BRANE Vuković, DUŠAN Stranatić, MIRJANA Kuzmanović, TIHOMIR Budić, Slađana Popović, SANJA Šaula, JANA Aleksić, MIRJANA Grubiša, MILE Panjak, MARKO Knežević.

nova adresa: Pere Krece 13, Banja Luka, Bosna i Hercegovina/ Republika Srpska

štampa: nezavisne novine, Banja Luka

sadržaj

3 APEIRON uspješno završio proceduru akreditacije.

4 Recenzija knjige ELEKTRONSKO POSLOVANJE.

5 Sajam knjige, školskog pribora i kancelarijske opreme.

6 Znanje je kapital koji Vam nikonemože oduzeti.

9 Svjetlost i tama prostora.

10 Kako biti dobar menadžer?.

11 Opreznost se plaća.

12 Konferencija e-Government 2007.

13 Da platim, molim.

15 Virtuelna berza.

16 Struktura direktorija linux operativnih sistema.

18 Linux osvaja njemačke univerzitete.

19 Zanimljivosti iz svijeta računara.

20 Struja iz smeća.

21 Koliko ste snažni da pobijedite sebe?.

22 Zabrana pušenja.

23 Smanji stres- produži životni vijek.

25 Doniranje organa- Koliko ste informisani?.

27 Nastanak i cilj olimpijskih igara.

28 IAA Frankfurt-sajam automobila 2007.

29 Ekranizacija gorskog vijenca.

30 Neko kao ja.

31 Koncert FLAMINGOSA oduševio banjalučku publiku.

32 Putovanje u grad koji je oborio Ginisov rekord u poljubcu.

33 Sedam svjetskih čuda.

34 Mihajlo Pupin.

35 APEIRON konkurs.

Panevropski univerzitet "APEIRON" uspješno završio proceduru akreditacije

"APEIRON"
uspješno završio proceduru
akreditacije svih studijskih programa i upisan u registar visokoškolskih ustanova u skladu sa novim Zakonom o visokom obrazovanju Republike Srpske.

Sa zadovoljstvom Vas obavještavamo da je Panevropski univerzitet "APEIRON" sa svojim fakultetima (Fakultet poslovne ekonomije, Fakultet pravnih nauka, Fakultet poslovne informatike, Fakultet zdravstvene njege i Fakultet sportskih nauka), rješenjem Ministarstva prosvjete i kulture broj: 07.2-4777/07 od 01.08.2007. godine, uspješno prošao proceduru akreditacije svojih studijskih programa i upisan u registar visokoškolskih ustanova u skladu sa novim Zakonom o visokom obrazovanju Republike Srpske. Istim rješenjem Panevropski univerzitet je pribavio akredit-

Banjaluci pod brojem: U/I 4847/05. U prethodnom periodu, Panevropski univerzitet je posjedovao licencu koju je u skladu sa ranijim Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o univerzitetu izdalo Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske br.: 6-01-3535/05 od 19.10.2005. godine.

Takođe obavještavamo studente da je Panevropski univerzitet, kao suosnivač, registrovao u Općinskom sudu u Travniku sljedeće visokoškolske ustanove:

Fakultet poslovne ekonomije (br.

prosvjete, znanosti, kulture i sporta Travnik.

U narednoj školskoj godini (2007/08), Panevropski univerzitet će nastavni, obrazovni i po-

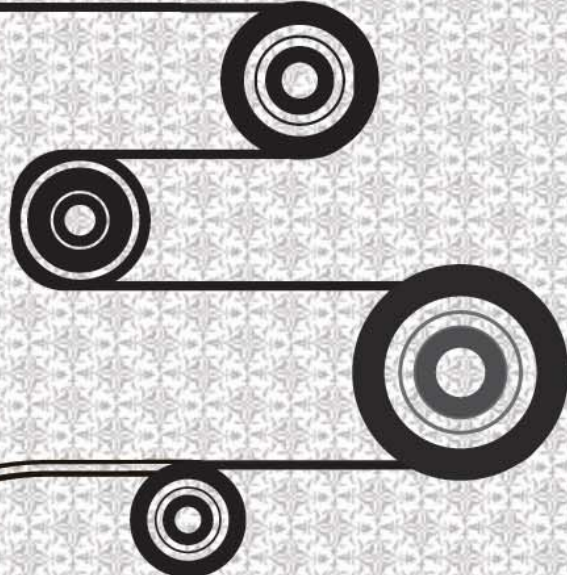
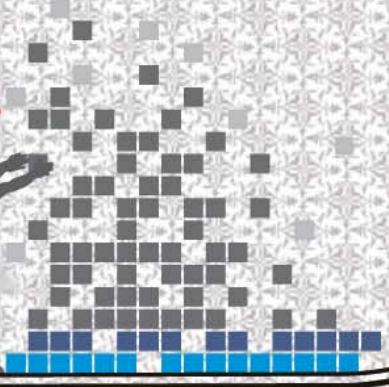
slovni proces vršiti u novom

vlastitom prostoru univerzitetskog kampusa na adresi Pere Krece 13, Banjaluka (dio bivše fabrike obuće Bosna). Ovaj, najsavremenije opremljeni prostor, veličine 5.000 m2, u vlasništvu je Panevropskog univerziteta. Univerzitet zadržava sve ranije brojeve telefona te web i mail adrese.

aciju za obavljanje visokoškolske djelatnosti za sve studijske programe iz kojih je izvodio nastavu u prethodnim školskim godinama (ukupno 15 studijskih programa). Panevropski univerzitet je takođe upisan kao visokoškolska ustanova u sudskom registru Osnovnog suda u

rješenja: 051-0-Reg-07-000550), Fakultet pravnih nauka (051-0-Reg-07-000548) i Fakultet poslovne informatike (051-0-Reg-07-000551), te pribavio upis u registar visokoškolskih ustanova u Srednjobosanskom kantonu – Travnik. Navedeni fakulteti su samostalna pravna lica, ali su takođe Ugovorom o akademskoj, naučno-tehničkoj i poslovnoj saradnji pristupili sistemu Panevropskog univerziteta "APEIRON" Banjaluka.

U prethodnom periodu, studijski programi ovih fakulteta su obavljani u okviru odjeljenja Panevropskog univerziteta u Travniku, koje je imalo dozvolu za rad izdanu od strane kantonalnog Ministarstva

Predstavljamo vam naša izdanja

Treći dio se bavi principima elektronskog poslovanja, uključujući definicioni segment, modele elektronskog poslovanja sa naglaskom na B2B i B2C modele kao i sigurnost elektronskog poslovanja. Ostali dijelovi prete najpopularniju primjenu elektronskog poslovanja, kao što su; EDI, Elektronska trgovina, Elektronsko bankarstvo, Elektronski marketing, Elektronska uprava i Učenje na daljinu. Svaki od ovih aplikativnih segmanata ima elemente standardne forme, odnosno koncepta elektronskog poslovanja, kao i vlastite specifičnosti koje mu određuju identitet.

Ukupno gledajući, ovom knjigom se na jedan inspirativan i praktičan način otvaraju novi horizonti u našem okruženju. Posebno treba istaći relevantnu upotrebu domaćih i stranih kako pisanih tako i web referenci. Ona treba da odigra početnu edukativnu ulogu u procesu obrazovanja na visokoškolskim institucijama iz područja Elektronskog poslovanja i otvori put za nove knjige koje će se mnogo više i detaljnije baviti konkretnim aplikativnim nivoima. Uvijek treba imati na umu da dobar alat ne podrazumijeva i dobro urađen posao. Stoga je edukacija u smjeru vođenja posla na "e" način nešto što je mnogo važnije od samih alata, koji se, i onako, mijenjaju ogromnom brzinom. Ono što je sigurno da elektronsko poslovanje kao rezultanta informatičkih i digitalnih tehnologija ostvareno po principu jednake dostupnosti svima i tzv. digitalne jednakosti postaje važan faktor sa novim mogućnostima i implikacijama koje nosi na ukupan život i rad ljudi, kompanija i država i doprinosi formiranju globalne svjetske ekonomije u kojoj bi ljudi trebalo da žive i rade lakše i bolje. Elektronsko poslovanje postaje dio "normalnog" poslovanja i sve više postaje dio poslovne platforme. Ono stvara uslove za efikasnije komuniciranje sa domaćim i inostranim partnerima i pruža šansu "malim" inferiornim poslovnim subjektima i ekonomijama da postanu kompetitivni.

Recenzenti:
prof. dr Dušan Starčević
prof. dr Danimir Mandić

Recenzija knjige ELEKTRONSKO POSLOVANJE od autora prof. dr Branka Latinovića

Knjiga ELEKTRONSKO POSLOVANJE prati jednu, posebno na našim prostorima, relativno novu filozofiju i tehnologiju poslovanja čija je osnovna karakteristika rušenje prostorne i vremenske distance. Autor je vješto balansirao enciklopedijski pristup i praktičnu dimenziju, tako da materija može da posluži kako studentima koji slušaju predmet Elektronsko poslovanje tako i široj čitalačkoj publici koja želi da sazna više o ovom savremenom fenomenu poslovanja. Kompletan koncept baziran je na sintagmi i paradigmi elektronsko poslovanje kao novom obliku društvenih odnosa i načina proizvodnje. IKT - Informatičko-komunikacione tehnologije predstavljaju "nerve i arterije" savremene informacione ekonomije olakšavajući i podržavajući globalne tokove informacija, kapitala, ideja, robe, usluga i ljudi. Na taj način, IKT direktno transformiše savremene načine poslovanja, trgovanja i organizaciju samih tržišta. Takođe, one revolucionišu način učenja i podjele znanja i omogućavaju značajno veće učešće svih država, regiona, kompanija i pojedinaca u poslovanju, doprinoseći tako promociji i ubrzanju ukupnog ekonomskog, društvenog i ljudskog razvoja u svijetu.

Strukturirana je iz sedam dijelova koji su formalno i logički koherentni.

Prvi dio tretira Digitalnu ekonomiju u kontekstu Informatičkog društva i korelaciji Internet tehnologije. Naravno da tehnologija ne određuje društvo, niti društvo zacrtava put tehnološke promjene, budući da se mnogobrojni faktori, uključujući individualnu inventivnost i preduzetništvo, miješaju u proces naučnog istraživanja, tehnološke inovacije i društvene primjene, pa konačan rezultat zavisi od složenog obrasca interakcije. Naprotiv, dilema tehnološkog determinizma vjerovatno je lažni problem, jer tehnologija jest društvo, a društvo se ne može shvatiti niti prikazati bez svojih tehnoloških alata. Tekuća tehnološka revolucija nije slučajno nastala i proširila se u istorijskom razdoblju globalne restrukturacije kapitalizma, kome je služila kao ključni alat. Stoga, novo društvo koje izvire iz takvog procesa promjene istovremeno je kapitalističko i informaciono, iako u različitim zemljama donosi značajne istorijske varijacije, zavisno o njihovoj istoriji, kulturi, institucijama i njihovom specifičnom odnosu naspram globalnog kapitalizma i informacione tehnologije.

Drugi dio knjige opisuje Internet u pojmovnom i tehnološkom aspektu, kao platformu na kojoj se realizuju sve aplikacije elektronskog poslovanja, pa i digitalna ekonomija.

Sajam knjige u Banjoj Luci

Piše: MIRJANA Kuzmanović

Dvanaesti po redu Međunarodni sajam knjige, školskog pribora i kancelarijske opreme "Banjaluka 2007", u gradu na Vrbasu, okupio je više od 100 izdavača iz BiH i regiona. U zadnje dvije godine sajam je organizovan na "Banjalučkom velesajmu", a u septembru se opet vratio u naselje Borik, gdje je nekoliko godina bila organizovana banjalučka manifestacija knjige.

Ove godine izlagači su prezentovali svoju literaturu u Sportskoj dvorani "Borik" i u još jednoj hali pored dvorane, koje zajedno imaju površinu 2.000 m². Među mnogobrojnim tradicionalnim izdavačima i ovog septembra našao se i Panevropski univerzitet "Apeiron" kao izdavač sa svojim mnogobrojnim izdanjima, a koje smo vam predstavili i koje vam predstavljamo u svakom broju našeg časopisa "Alumni".

Sajam je otvorio pisac Goran Petrović, dobitnik NIN-ove nagrade 2001. godine za najbolji roman. Petrović je prošle godine imao tu čast da otvori beogradski sajam knjige. Na sajmu u Banjaluci se predstavio akademik prof. dr Branimir Čović sa knjigom "Retorika" i prof. dr Larisa Čović sa knjigom "Komunikologija", inače profesori na Univerzitetu "Apeiron" iz čijih knjiga studenti imaju čast da spremaju ispite.

Kako je sajam smješten u centar grada, vidno se moglo primjetiti da je broj posjetilaca mnogo veći nego prošlih godina.

Sajam knjige, školskog pribora i kancelarijske opreme

Među mnogobrojnim tradicionalnim izdavačima ovog septembra našao se i Panevropski univerzitet "Apeiron" kao izdavač sa svojim mnogobrojnim izdanjima, a koje smo vam predstavili i koje vam predstavljamo u svakom broju našeg časopisa "Alumni".

АПЕИРОН ПАНЕВРОПСКИ
УНИВЕРЗИТЕТ
БАЊА ЛУКА

Koncept privatno-javnog partnerstva je način za unapređenje racionalnog razvoja

INTERVJU

„Znanje je kapital koji Vam niko ne može oduzeti!“

Želimo da stvaramo kadrove koji će biti sposobni da kreiraju održivu zajednicu i da se suoče sa svim izazovima koje nosi budućnost

Prof. dr Duško Medić

Razgovarala: Lana Vukčević

Prof. dr Duško Medić rođen je u Banjaluci, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Na Pravnom fakultetu u Banjaluci je diplomirao i magistrirao, a doktorirao je u Novom Sadu. Pravosudni ispit položio je u Sarajevu. Bio je sudija Opštinskog i Okružnog suda Banjaluka, zamjenik republičkog javnog tužioca, a poslije toga je imenovan za sudiju Ustavnog suda Republike Srpske. Dekan je Fakulteta pravnih nauka Panevropskog univerziteta "APEIRON" Banjaluka i vanredni profesor na predmetima Osnovi građanskog prava i Stvarnog prava. Do sada je objavio tri knjige i preko šezdeset naučnih i stručnih radova.

Alumni: Kada je osnovan Fakultet pravnih nauka?

D. Medić: Fakultet pravnih nauka je akreditovan rješenjem Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske

dana 18.10.2005. godine. Upisan je kao visokoškolska ustanova u sudskom registru Osnovnog suda Banjaluka dana 29.12.2005. godine. Rješenjem Ministarstva prosvjete i kulture od 26.10.2005. godine odobreno je uvođenje virtuelnog studija i studija "obrazovanja na daljinu".

Ovaj fakultet je član i jedan od osnivača Panevropskog univerziteta "APEIRON" Banjaluka, koji je upisan kao visokoškolska ustanova u sudskom registru Osnovnog suda Banjaluka dana 17.3.2006. godine.

Alumni: Koliko ima studenata na fakultetu?

D. Medić: Na Fakultetu pravnih nauka trenutno studira 828 studenata.

Naši studenti su gotovo iz svih krajeva Bosne i Hercegovine, a bitno je napomenuti da su nam povjerenje dali podjednako studenti iz oba entiteta i sve tri nacije u Bosni i Hercegovini.

Alumni: Recite nešto o profesorima ovoga fakulteta?

D. Medić: Na našem fakultetu predaju renomirani profesori, kako iz Bosne i Hercegovine, tako i iz inostranstva. Pored profesora i saradnika koji su u punom i djelimičnom radnom odnosu, ugovorom je angažovan i značajan broj eminentnih stručnjaka u svojstvu gostujućih profesora. Oni imaju autoritet baziran na znaju i pravilnom odnosu prema studentima, tako da ih motivišu na kontinuiran i zahtjevan rad. Na taj način studenti dobivaju nova i savremena znanja koja će im izuzetno koristiti u njihovom budućem radu.

Alumni: Šta je cilj ovog studija?

D. Medić: Cilj studija je da naši studenti steknu ne samo odgovarajuća znanja vezana za teoretsko razumijevanje predmeta, već takođe i specifične vještine, odnosno sposobnosti i kompetencije vezane za praktičnu i operativnu primjenu tih znanja, te vještine neophodne

za sticanje odgovarajućih profesionalnih kvalifikacija. Nastavni planovi su dizajnirani primjenom fleksibilnog pristupa izbora modernih naučnih disciplina u naučnim oblastima koje predstavljaju srž savremenih znanja i baziraju se na najboljoj praksi i izboru predmeta sličnih studija u okruženju i u Evropskoj uniji. Primjenjen je interdisciplinarni, multidisciplinarni i transdisciplinarni pristup. Zbog suptilno uravnoteženog odnosa između opšteobrazovnih i specijalističkih predmeta naši studenti, pored osnovnih znanja, koja im obezbjeđuju kredibilitet u svojoj profesiji, dobijaju i kolateralna znanja. Pažljivo izbalansiranim nastavnim planom i programom u okviru kojeg je 58% obaveznih, a 42% izbornih predmeta, naši studenti imaju mogućnost da individualiziraju studij prema vlastitim sklonostima i potrebama. Metodologija i organizacija nastavnog procesa obezbjeđuju kontinuitet u radu studenata i visoku prolaznost sprečavajući kampanjski rad. Nastavni planovi i programi su tako dizajnirani da se omogućuje princip doživotnog učenja, a obrazovni proces je definisan kao stepenasta spirala.

Alumni: Kakav status (zvanje) dobijaju studenti po završetku studija?

D. Medić: Kod nas je uspostavljen sistem visokog obrazovanja u dva ciklusa, gdje je prvi trogodišnji od šest semestara, čiji je ishod zvanje diplomiranog pravnika koja omogućava izlazak na tržište rada ili nastavak studija. Nastavak studija (diplomski specijalistički studij) je projektovan tako da omogućava tranziciju između modela klasičnih četverogodišnjih studija prava i bolonjskog stepena magistra stečenog nakon petogodišnjeg studija. Četverogodišnji specijalistički studij omogućava obavljanje svih stručnih pravnih i menadžerskih poslova visokog nivoa složenosti. Peta godina studija

daje studentima mogućnost finaliziranja postdiplomskog studija sa sticanjem zvanja magistra.

Alumni: Kako se odvija nastava?

D. Medić: Na Fakultetu se primjenjuje interaktivni rad sa studentima u malim grupama, te alternativne pedagoške metode. To doprinosi izuzetnoj motivaciji studenata i onemogućava kampanjski rad. Uvedena je "bolonjska metrika studija" sa četrdesetosatnom radnom sedmicom studenta u okviru koje se uklapaju sve forme studentskog rada od kontaktnih časova, vježbi i pedagoških radionica do individualnog rada, učenja i istraživanja izvora. Težište nastavnih programa je prebačeno sa empirijskog na funkcionalno gradivo, sa modernim i naučno-relevantnim sadržajima. Rad studenata obuhvata aktivnu interakciju sa profesorima u toku predavanja za koji se studenti unaprijed pripremaju u svaki narednom sedmičnom

bloku. Profesori kao uslov angažovanja moraju prihvatiti drukčiji odnos prema nastavnom procesu i prema studentima od dosadašnjeg.

Ocjena koju student dobija mora da bude rezultat procjene njegovog ukupnog rada. To obuhvata ne samo ocjenu znanja pokazanog na ispitu, već i ocjenu učenstva u praksi i form

pedagoškog rada koje profesor mora da primjeni prilikom obrade predmeta.

Dakle, ukupna ocjena je zbir svih ovih bitnih elemenata.

Alumni: Da li se obezbjeđuje praksa i gdje se izvodi?

D. Medić: Praktična obuka je važan segment u obrazovnom procesu. Ona se obavlja u vidu pravno-kliničke i ne-kliničke prakse u organima uprave, javnim ustanovama, pravosuđu i poslovnim sistemima. Fokusrana je na sticanje onih pravničkih znanja koja se primjenjuju u određenim specifičnim konkretnim situacijama i kvalifikuje studente za buduću ulogu u procesima kreiranja i tumačenja pravnih normi, primjene pravnih propisa i ostalih akata. U budućnosti ovakvoj vrsti obuke ćemo posvetiti još veću pažnju kroz angažovanje istaknutih stručnjaka iz prakse koji će držati vježbe i problemske radionice u kojima se sadržaji vezani za određene teme predstavljaju u vidu konkretnog problema čije se rješenje treba ponuditi kroz individualnu i grupnu interakciju. Simulacije realnih situacija treba da predstavljaju završnu fazu interaktivnih formi rada u kojima će studenti morati da kreativno primjene znanja i vještine stečene kroz predavanja, radionice i treninge.

Alumni: Šta mislite o situaciji u visokom obrazovanju?

D. Medić: U oblasti visokog obrazovanja nema sumnje da se moraju uspostaviti jasni kriterijumi koji vode ka evropskim akademskim integracijama. Uslovi osnivanja, rada i poslovanja moraju biti jednaki za sve. Privatni fakulteti su doveli do konkurencije, a selekcija se nužno mora vršiti na tržišnim principima, jer je upravo tržište najbolji barometar i jedno od civilizacijskih dostignuća. Ono podrazumijeva konkurenciju nastavnih programa i planova, tržišta rada za akademsko osoblje, efikasnosti i svega onoga što čini sistem visokog obrazovanja. Sistem bez konkurencije, baziran na monopolu, osuđen je na stagnaciju i propadanje. Privatni fakulteti se ne smiju ukidati mjerama kojima se uvodi diskriminacija u odnosu na javne visokoškolske ustanove, ali moraju striktno raditi prema propisanim standardima i normativima. Samo na taj način će se moći ostvariti kvalitetna reforma visokog obrazovanja u svim njegovim segmentima. Ostvarivanje ovakve reforme, a ne sukob javnog i privatnog sektora, krucijalno je pitanje visokog školstva u Republici Srpskoj, a i Bosni i Hercegovini uopšte. Stvaranje koncepta

privatno-javno partnerstva je način za unapređenje racionalnog razvoja. Što se prije uklopimo u zahtjeve Bolonjske deklaracije, naš sistem školovanja će biti bolji i omogućit će pokretljivost studentima, kako u toku studiranja, tako i nakon sticanja diplome, koja će biti svugdje priznata.

Alumni: Vaš stav o budućnost Panevropskog univerziteta "APEIRON".

D. Medić: Panevropski univerzitet "APEIRON" je nastavno-naučna, visokoškolska ustanova u privatnom vlasništvu, koja je akreditovana od strane Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske i upisana u sudski registar Osnovnog suda Banjaluka i Registar visokoškolskih ustanova Republike Srpske. Trenutno ovdje studira preko 2.600 studenata, a nastavu izvodi respektabilan broj afirmisanih profesora. U skladu sa bolonjskim zahtjevima ovaj univerzitet karakteriše tzv. "okrenutost prema studentu", a cilj je da se obezbijedi promocija evropske dimenzije u visokom

obrazovanju, te promocija i ostalih vrijednosti ujedinjene Evrope. Mobilnost studenata i nastavnika je omogućena primjenom bolonjske metodologije, te uspostavljanjem bolonjske dokumentacione osnove sa izdavanjem dodatka diplomi tzv. "Diploma supplement" i "Transcript of records" svakom studentu na engleskom jeziku i primjenom evropskih, odnosno američkih nastavnih planova i programa, čime se omogućava nastavak studija i relevantnost diploma. Univerzitet ima sklopljene sporazume o naučnoj, poslovnoj i akademskoj saradnji sa visokoškolskim ustanovama iz Srbije, Hrvatske, Italije i Njemačke. Sastavni dio tih sporazuma je i mogućnost produžetka studiranja naših studenata na tim ustanovama. Imajući u vidu da je ovaj univerzitet nastao kao projekat partnerstva nevladinog, akademskog i privatnog sektora i da je uložena ogromna trud u dizajniranje i implementaciju bolonjskog procesa, te u sve ostale značajne prateće sadržaje (nova zgrada, oprema, informatički sistem, bibliotečki fond itd.) mislim da ovaj univerzitet ima

zaista svijetlu perspektivu.

Alumni: Vaša poruka sadašnjim i budućim studentima Fakulteta pravnih nauka Univerziteta "APEIRON".

D. Medić: Projekat osnivanja Panevropskog univerziteta "APEIRON" i Fakulteta pravnih nauka kao jednog od njegovih članova je sam po sebi izazov, jer se radi o uvođenju modela savremenog američkog koledža i reformskog evropskog univerziteta. Motiv za ovo je bila potreba da se našoj mladoj generaciji pruži alternativa dosadašnjem načinu školovanja i da im se omogući da postignu američke ili evropske domete u obrazovanju. Želimo da stvorimo kadrove koji će biti sposobni da kreiraju održivu zajednicu i da se suoče sa svim izazovima koje nosi budućnost. Mnogo je talentovanih mladih ljudi koji kod nas studiraju i to nam daje dodatni motiv da sve ove ciljeve i ostvarimo. Moja poruka njima bi bila da što više ulažu u sebe, jer je znanje kapital koji im niko ne može oduzeti.

Stav: Između jave i sna

Svjetlost i tama prostora

STAV

Možemo li znati šta sanjamo a šta nam se događa?
Možemo li znati čega smo svjesni a šta nam se priviđa?

Piše: JANA Aleksić

Grohot ljudi koje poznajem čujem tiho, slabo, kao da prolazi kroz ključaonicu; razdvajaju nas samo vrata vremena, zar se ne čini i vama tako? U tim vratima sadržana je prošlost, a možda i sadašnjost ali nazire se i budućnost, a gleda se u daljinu; gledam u vrata ali vidim sliku mrtve prirode u kojoj je čovjek nepoznata i nezamisliva figura. Na drugoj strani svijeta, u nekom drugom obliku i vremenu sa druge strane vrata ljudi nose iskrivljene maske putujući u vječnost, u tu tešku riječ koja ne postoji.

I sada, kada oni postoje, kada su postojali niko nije znao, neće niko ni znati, sve je to jedno ništa, a mi pričamo o vječnosti. Znate li neka lica, da li ćete znati? NE, nema ogledala. Nema ogledala vaše duše ali ni ogledala drugih, sve se čini kao neko priviđenje ili momenat u vječnosti. Vi ne poznajete ni sebe a ni druge.

Oni se smiju, mi se smijemo, a to može vidjeti samo providni dim u kutu prostorije. Kroz mene prolaze ruke drugog čovjeka a ja ih ne osjetim, samo nijemo posmatram, izbliza, šta se nalazi u ovom svijetu. Ovdje je jedan svijet a kroz vrata viri drugi svijet, kroz ključaonicu viri tama koju sam ostavila iza sebe. Čega smo svjesni a šta nam se priviđa, možemo li toliko saznati da razumijemo svijet i likove oko sebe? Možemo li znati šta je ovdje a šta tamo i gdje smo mi, gdje želimo biti? Možemo li znati šta sanjamo a šta nam se događa?

Ipak, san me je gurnuo u jezgro čulnosti da mogu da osjetim nešto novo, pa ipak nešto staro. Prolazeći kroz vrata osjetimo buđenje. Ljudi se tu smiju i mi ne

shvatajući počinjemo da krivimo svoje lice, nema maske, okrećemo se, vrtimo, smijemo se i očima vidimo vrtlog života u kojem se likovi smjenjuju. Počinjemo se osjećati, kao da izlazimo iz dima, prestajemo biti samo dim i počinjemo pripadati nekome, baš ovim ljudima u ovom svijetu.

Iza nas je ostala tama.

U glavi mi se vrti, na momente smo negdje između svjetova, u drvetu vrata, u klici željeza. Ali počinjem da gledam drugim očima, živim svoj život, svoje ja a iza mene je ostala tama koja oduzima dio od postojanja a mi toga nismo ni svjesni. Pod lampionima nastavljam put i biram javu pod svjetlima lampiona...

U kojem prostoru vi živite?

Da li je vaša java svijetla? Možda nekada nije ali trebamo se smijati, okretati, vrtiti i sa smijehom posmatrati taj vrtlog života kao dio postojanja...

Na momente smo negdje između svjetova, u drvetu vrata, u klici željeza...

KAKO BITI DOBAR MENADŽER?

Biti dobar menadžer nije isto što i biti dobar vođa. Menadžer izvršava ciljeve, vođa ih stvara. Menadžer potpaljuje vatru ispod nogu zaposlenima, vođa je potpaljuje u njihovim srcima.

Piše: RADOVAN Vučenović

U današnjem kompleksnom poslovnom svijetu dobro poslovno vođenje temeljna je komponenta uspješnog biznisa. Iako se i teorija i praksa već šezdesetak godina bave objašnjenjem poslovnog vođenja, jedina definicija u kojoj su svi eksperti saglasni govori da je poslovno vođenje kompleksni fenomen koji uključuje primjenu neke vrste uticaja i moći u organizaciji na splet različitih ljudi, procesa i situacija. Niko se dosad nije rodio s karakteristikama dobrog vođe, ali određene su mu osobine i te kako urođene. Sve ostale karakteristike se stvaraju kroz iskustvo i rad na sebi edukacijom, treninzima i usavršavanjem.

Biti dobar menadžer nije isto što i biti dobar vođa.

Menadžer izvršava ciljeve, vođa ih stvara. Menadžer potpaljuje vatru ispod nogu zaposlenima, vođa je potpaljuje u njihovim srcima (da budemo slikoviti). Vjerovatno najjednostavnija definicija pojma menadžer jeste ona "da je riječ o osobi koja izvršava zadatke kroz usmjerenje drugih ljudi na obavljanje poslova". Ova definicija naglašava činjenicu da menadžeri, u svojoj osnovi, upravljaju ljudima i da se pod pojmom menadžment podrazumijeva podsticaj drugih ljudi na izvršavanje zadataka i obaveza. Menadžer je osoba koja upravlja timom s krajnjim ciljem izvršavanja određenog zadatka. Da bi timovi uspješno izvršili postavljene ciljeve, menadžeri treba da se fokusiraju na određivanje zadatka,

efikasnost tima, te njegove rezultate. Drugim riječima, dobar menadžer treba postaviti sljedeća pitanja: Šta će se dogoditi?, Šta se događa? i Šta se dogodilo?

Dobar menadžer se može opisati kao osoba koja aktivno saraduje u oblikovanju stvari i događaja, a koja ne djeluje retroaktivno na događaje oko sebe. U osnovnoj podjeli uspješni menadžeri imaju četiri glavne karakteristike.

Prvo, razvoj njihovih ljudi čini im veliko zadovoljstvo i ponos. Drugo, u osnovi su vedri, optimisti jer neko mora podizati moral kad se pojave teškoće. Treće, ne obećavaju više od onog što mogu ispuniti. I četvrto, kad prelaze na novi posao uvijek ostavljaju situaciju nešto bolju nego što je bila kad su dolazili. Osim ovih karakteristika, dobar menadžer mora ispunjavati i određene zadatke da bi se istaknuo kao uspješan poslovni čovjek.

Stvaraju klimu za rad

Dobri menadžeri vjeruju da njihovi ljudi rade u svom interesu i čine sve što mogu da stvore klimu u kojoj se ljudi osjećaju slobodnim da se izraze. Menadžeri uče nove vještine i usvajaju nova korisna znanja iz vanjskog svijeta, te ih odmah prenose dalje kako bi bili sigurni da ako ih slučajno pregazi autobus, njihov tim ipak ima nove informacije. Niko u organizaciji ne bi trebao raditi posao koji može isto tako dobro obaviti neko ko je manje plaćen.

Stoga su dobri menadžeri stalno u po-

trazi za aktivnostima na višem nivou kojima bi posvetili svoje vrijeme, stalno prosljeđujući dalje zadatke koje su već sami savladali.

Prva važna osobina dobrog vođe je pozitivna energija, sposobnost da ide dalje i dalje, sa zdravim zanosom i optimističnim stavom i kroz dobra, ali i kroz loša vremena. On aktivira ostale, oslobađa njihovu pozitivnu energiju. Te dvije osobine su zapravo i crte čovjeka koji je ili nije dobar lider. Osim toga, uspješan vođa oslobađa pozitivnu energiju u ljudima oko sebe, ali i u teškim situacijama procjenjuje svoju poziciju te poziciju kompanije na čijem je čelu. On zna donijeti tešku, ali pravu i pravednu odluku jasno izgovarajući da ili ne, nikad i možda.

Druga osobina je talent za izvršavanje zadataka, koji moraju odiseati jednostavnošću, ali s druge strane moraju biti izvedeni do kraja.

Treće i posljednje obilježje, prema Dž. Velču, strast: Dobar se vođa znoji. O "dobrim šefovima" Velč kaže kako je njihov osnovni grijeh "ljubavnost" i "popustljivost". To su osobine koje su, jednostavno, nedopustive. "Šefovi trebaju biti strogi i odlučni, postavljati jasne i izazovne ciljeve, te definisati očekivanja na visini kvaliteta rada. Oni održavaju česte i rigorozne revizije rada, te shodno tome nagrađuju ili kažnjavaju".

Opreznost se plaća

Sigurnost se plaća visokom
cijenom – niskom kamatom

Piše: Slađana Popović

U razvijenim zemljama u kojima građani imaju redovne prihode i jasne životne ciljeve, mnogo je onih koji štede kako bi uvećali svoje bogatstvo. Međutim, mnoge studije pokazuju da građani, u prosjeku poklone 18 milijardi evra zbog svoje opreznosti, jer novac drže na štednim knjižicama ili, u najgorem, slučaju kod kuće.

Najveće štediške u Evropi su Nijemci, koji novac štede na potpuno pogrešan način.

Prema rezultatima istraživanja ponašanja klijenata koje je sprovedla Dresdner Banka, članica Allianz Group, zbog pretjerane težnje za sigurnim ulaganjem, klijenti navedene banke radije daju novac na štednju, sa nižim kamatama, nego da isti ulažu u kupovinu akcija.

„Ukoliko se u svijesti ljudi uskoro nešto ne promijeni, oni će svoju starost doživjeti kao siromasi“, upozorava predsjedavajući DB/A Group, Andree Moschner. Eksperti savjetuju ulagačima da svoj novčani potencijal ulažu po principu disperzije, u akcije, razne fondove i certifikate. „Ljudima se mora objasniti da ulaganje u akcije nije posao kojim se bave prevaranti“, ističe Moschner.

Nijemci trenutno posjeduju oko 125.000 evra vrijednosti kapitala po glavi stanovnika, što je za četvrtinu više nego prije deset godina. Uprkos ovom uvećanju, Nijemci zaostaju za SAD-om sa 174.700 evra, a Japan sa 131.000 evra.

Dok se američki građani sa lakoćom upuštaju u riskantne poslove i sa manje straha ulažu u akcije, te uvećavaju svoj kapital godišnje za oko 3,6 procenata, dotle Nijemci napreduju sa svega 2,3 procenata. Pored konzervativnih shvatanja njemačkih građana, glavna kočnica u pokušaju pravog uvećanja kapitala je i činjenica da Evropljani u odnosu na Amerikance zarađuju manje, češće prolaze kroz otkaze i gašenje firmi za koje rade.

Koliko smo sigurni u bankarski sistem?

Prema nekim studijama, od 4,5 biliona evra kojima raspolažu Nijemci, jedna trećina se nalazi u obliku štednih uloga, depozita i investicionih fondova koji donose veoma niske kamate. Otprilike, jedna četvrtina sredstava je zarobljena u vidu osiguravajućih i penzionih polisa.

„Za sigurnost se plaća visoka cijena, odnosno niska kamata“, ističe predsjedavajući Dresdner Bank, Michael Heise. Udio akcija je, prema ekspertima, sa jedva 1,3 procenata premali, jer akcije predstavljaju najisplativiji oblik ulaganja. Kada bi kvota ulaganja u akcije porasla za deset odsto, Nijemci bi godišnje mogli ostvariti 18 milijardi prinosa na kapital u vidu kamata. Nakon kolapsa tržišta kapitala u 2000. godini, mnogi ulagači u akcije su se povukli. „Tadašnje tendencije na tržištu akcija, prouzrokovane krizom u SAD-u, su prošlost i ne bi trebalo imati strah od onoga što je već prošlo“, rekao je Heise. Čak i u avgustu ove godine desile su se turbulencije na njemačkoj

berzi akcija DAX, koja je uprkos svemu ipak ostvarila plus od 2 procenta.

Da nismo mnogo odmakli od naših evropskih „komšija“ i sami znamo. Poučeni lošim iskustvom i sami se nalazimo u začaranom krugu. Uvode se potpuno nove forme poslovanja, koje podrazumijevaju poslovanje preko banaka, a mi još uvijek imamo strah od njih. Rado bismo negdje na sigurno položili novac, pa i uz malu kamatu, ali se ne usuđujemo. Često bježimo od banaka, ne samo zbog njihove usluge nego i zbog načina na koji smo usluženi.

Građani našeg porijekla koji žive i rade u inostranstvu, ne usuđuju se da koriste usluge naših banaka, posebno bankomata, jer se na njima svakodnevno dešavaju prevare. Da li slučajno ili namjerno, tu se lome koplja. Često se dešava da se klijenti stranih banaka upute na bankomate naših lokalnih banaka u pokušaju da uzmu novac sa računa. I zamislite čuda, novac ne dobijete, kartu čupate iz bankomata, a po povratku u matičnu zemlju dobijete obavještenje od vaše banke da vam je račun umanjen za željeni iznos. Šta se desilo? Pokušate da saznate, povlačite se po raznim institucijama, jedni okrivljuju druge, sve se vrti u krug. Na kraju vi odustajete, jer vas košta vremena i novca i „pojela maca miša“.

Koliko smo sigurni u naš bankarski sistem? Ko nam može garantovati da se na našim prostorima istorija neće ponoviti?

Konferencija e-Government 2007

Radne sesije u okviru ove konferencije daju učesnicima mogućnost da postave pitanja i dobiju odgovore od vrhunskih informatičkih stručnjaka.

Piše: BRANE Vuković

Razvojem e-Governmenta u Srbiji, ova konferencija je dobila širu dimenziju, ali je sačuvana osnovna ideja okupljanja informatičara iz državnih organa i lokalne uprave. Ovogodišnja e-Government konferencija ima za cilj da predstavi tehnologije i rješenja koja mogu doprinijeti bržem razvoju elektronske uprave i mrežne infrastrukture.

U okviru dva radna dana učesnici skupa će biti u mogućnosti da čuju prezentacije iz različitih sektora e-Governmenta. Kompanije i autori iz državnih organa i istraživačkog okruženja biće u mogućnosti da predstave ostvarenja i trendove, kao i da podstaknu konstruktivnu debatu i razmjenu ideja stručnjaka iz ove oblasti.

Konferencija je namijenjena predstavnicima ministarstava, predstavnicima organa javne uprave i lokalne samouprave, studentima, menadžerima i zaposlenima u kompanijama koje se bave razvojem i implementacijom e-Government sistema, telekomunikacionom sektoru, istraživačkom i obrazovnom sektoru, kao i ostalim učesnicima u procesu izgradnje e-Governmenta.

Ovogodišnja konferencija će poseban akcenat staviti na četiri teme u javnim servisima, organizovane u 4 mini sesije (treka):

ISDOS – Informatični sistemi državnih organa Srbije (teme od zajedničkog interesa: Digitalni potpis, e-Procurement, Računarske mreže, Zajedničke baze podataka i registri, GIS, e-finansije i sl.), e-Health, e-Justice, e-lokalna uprava – Informatični sistemi i komunikacije.

Radne sesije i društveni događaji daju

učesnicima mogućnost za umrežavanje, te upoznavanje sa svojim kolegama, ali i šansu da postave pitanja i dobiju odgovore od ljudi koji su u samom vrhu u svojim profesijama.

Sesija: IS DOS – Informatični sistem državnih organa

U okviru ovog treka biće prezentovani implementirani informatični sistemi i mrežne infrastrukture organa javne uprave, te će biti razmatrane buduće potrebe ovih organa. Vodeće kompanije iz oblasti razvoja softvera i sistem integracija će predstaviti svoja e-Government rješenja u oblastima kao što su: zaštita podataka, Digitalni potpis, e-nabavke, računarske mreže, e-tax rješenja, GIS i sl.

Sesija : e-Health

U okviru treka E-Health, razmatraće se najaktuelnije teme iz ove oblasti: implementacija elektronskog medicinskog kartona, bolnički informatični sistemi, mobilnost, telemedicina, privatnost, sigurnost i pravni aspekti zaštite privatnosti i sl. Kako se interakcija ne odigrava više samo na jednom mjestu, već se teži da se zdravstvena usluga pruža na mjestu gde se ukaže potreba za njom, neophodno je postaviti set pravila kojima će se štiti privatnost, ali u isto vrijeme i omogućiti pristup neophodnim zdravstvenim podacima.

Sesija : e-Justice

E-Justice ima za cilj da predstavi najnovija implementirana rješenja iz ove oblasti, kao i inicijative na izvršnom, zakonodavnom i pravosudnom nivou. U okviru ove sesije biće predstavljena rješenja u oblasti softvera i komunikacija koje se primjenjuju u okružnim i privrednim sudovima. Takođe će biti prezen-

tovane inicijative koje su podržane međunarodnim programima.

Sesija: e-lokalna uprava

Informatični sistem lokalne uprave predstavlja jedan od ključnih programa koji utiču na povećanje efikasne komunikacije između građana i lokalne zajednice. Podnošenje zahtjeva preko Interneta, praćenje stanja rješenja podnijetih zahtjeva i efikasni call centri javnih službi su samo dio potreba ovog sistema. Postoji više tehnoloških platformi na kojima su realizovana ova rješenja, od kojih će pojedini biti i prezentovani.

Konferencija e-Government 2007 održava se 8. i 9. oktobra 2007, u Master centru u Novom Sadu.

e-banking

Da platim, molim!

Stvaranje tržišnog okruženja u finansijskim uslugama je značilo da banke moraju da pronađu nove načine da zadrže klijente, koji su mogli da otvaraju onoliko računa u raznim bankama koliko bi poželjeli. Postavlja se pitanje: Gdje pronaći prednost u odnosu na konkurenciju, onu prednost koja će biti odlučujuća da klijenta čvrsto veže uz vas?

Piše: LJILJANA Kukavica

Kada je sedamdesetih godina Brajan Kristofer (iz Edmontona u kanadskoj državi Alberti) putovao Australijom u potrazi za poslom, svaki put kada bi ožednio i u nekom pabu popio hladno australsko pivo, na kraju bi pozvao konobara da plati piće, ali gostoljubivi australski domaćini nisu htjeli ni da čuju (zvuči li vam ovo jako poznato?). Za mladog Brajana, koji je tražio posao u Australiji (i nije bio baš pri parama) ovo je bilo iskustvo koje je zapamtio za čitav život. Više od dvije decenije kasnije (u novembru 2000. godine) došao je u priliku da uzvрати gostoprimstvo Australijancima, ali na novi način.

Brajan je sjedio za svojim kompjuterom (Edmonton, Alberta, Kanada) i preko web kamere postavljene u centru Adelaide (Australija) gledao goste za stolovima u bašti hotela. Kada je vidio ime hotela, pronašao je u telefonskom imeniku (koji je pregledao preko Interneta) telefonski broj, pozvao hotel telefonom i naručio pivo za četiri muškarca koji su sjedili za stolom u bašti. Račun je platio svojom bankovnom karticom. O ovom događaju su opširno izvještavali lokalni australski mediji, a najviše koristi je izvukla kompanija koja je pravila pivo posluženo četvorici gostiju lokala u Adelaidi, kojima je piće "zvao" virtualni prolaznik u tom trenutku udaljen 14.165 km.

Godina 2001. se u BiH smatra početkom elektronskog bankarstva. Banka koja je u BiH prva počela sa tom praksom je Zepter Komerc Banka. Poslije nekoliko nedjelja svi su se navikli na malo izmijenjene procedure i sve je je funkcionisalo u najboljem redu.

e-banking

Šta klijent dobija korišćenjem Interneta za upravljanje svojim bankovnim računima, a šta dobija banka? Američka istraživanja pokazuju da je finansijska transakcija obavljena preko Interneta oko sto puta jeftinija od one obavljene na uobičajeni način. Usluga je na raspolaganju klijentu 24 sata dnevno, bez obzira gdje se on nalazi. Svi fizički atributi, koje obično vezujemo uz banku (impressivna zgrada, koja daje utisak stabilnosti i povjerenja, obezbjeđenje, mermer, mesing i staklo) su u virtualnom svijetu bez značaja. Jedino što je važno je kvalitet usluge pružene klijentu. I tu je i dalje najvažnija sigurnost u raspolaganju sredstvima, ali se otvaraju i sasvim nove mogućnosti. Uspješniji su oni koji uspiju da "pogode" šta je to što klijenti žele. To nije uvijek lako, pogotovo što klijenti nisu uvijek u stanju da tačno formulišu svoje zahtjeve, niti imaju vremena da pišu banci šta je to što bi željeli da mogu da urade – mnogo je lakše otići kod konkurencije koja to već ima.

Za početak, treba poći od toga da sve postojeće usluge budu dostupne preko Interneta. Ako zaboravite da neke usluge uključite u vaš paket Internet usluga i zbog toga natjerate klijenta da svoje vrijeme troši stojeći u vašem redu pred šalterom, niste posao obavili u potpunosti, a to znači da ga niste obavili dobro.

Mogućnost raspolaganja računom preko Interneta je prije svega predstavljala mogućnost za eliminisanje fizičkog kre-

tanja ljudi. Sekretarica koja je ranije svako jutro išla u banku po izvod, sada je na svom radnom mjestu pola sata ranije. Za godinu dana to je ušteda od 240 radnih dana x pola sata = 120 sati, a to je 15 radnih dana. Praktično cijeli jedan godišnji odmor je prolazio u čekanju na izvještaj o tome šta se juče dešavalo sa našim računom. Sami dajemo naloge za plaćanje, a transfer sredstava može da bude trenutani ili sa određenim odgođenim datumom. Sami preuzimamo odgovornost za ispravnost unijetih podataka, eliminišući potrebu banke da podatke koje smo unijeli na papirne naloge (uz mogućnost greške pri unosu, kako naše tako i službenika banke) prenosi u svoj informacioni sistem.

Veoma često na Internetu srećemo "Tom Sojer efekat". One koji su zaboravili ovu knjigu iz školske lektire podsećamo da Tomova tetka Pola traži od njega da ofarba ogradu oko njene kuće. Tomu se to baš i ne radi, ali on to predstavi prijateljima kao poželjnu, čak i ekskluzivnu aktivnost, koju ne može svako da radi, osim možda onih koji uspiju da ga ubijede da ih malo pusti da farbaju ogradu. Na kraju dana Tom ima skupljene razne poklone (jabuke, stripove, klikere, novu udicu), njegovi prijatelji su zadovoljni što su dobili priliku da makar malo farbaju ogradu, a tetka Pola ima svježe ofarbanu ogradu. Svi su zadovoljni! I mi smo zadovoljni korisnici naše banke, plaćanja vršimo sami brzinom kojom želimo, dok su troškovi koje banka ima za servisiranje naših transakcija mnogo manji nego ranije. Da li je baš sve tako idealno? Zar nije omogućeno sve što i ranije, samo brže i jeftinije?

E-banking nije samo "elektronizacija" postojećih procedura. Tehnologija koja je sada na raspolaganju (i koja će uskoro biti raspoloživa) omogućava stvaranje potpuno novih usluga, bitno mijenjajući odnose između klijenata i banke.

Radno vrijeme je 24 x 7 i to nije samo popularna fraza (kakvih uvijek ima uz pojavu svake nove tehnologije). Vaši klijenti zaista koriste servise 24 sata dnevno, čak i ako se transakcije vrše samo u periodu od 8 do 16 časova. I zbog toga nemojte da se čudite ako vas u ponedjeljak ujutro dočeka poziv nezadovoljnog (iritiranog, bijesnog, čak agresivnog) klijenta koji u nedjelju u ponoć nije mogao da unese svoje naloge za plaćanje, jer server tada nije radio i niko to nije znao (niti je iko zadužen da to zna u to doba). Nemojte ni slučajno da mislite da će vam opravdanje biti to što nalozi ionako neće biti relizovani prije ponedjeljka u 8 ujutro. Ne zaboravite da su hiljade vaših klijenata direktori malih preduzeća. U jednoj osobi je i generalni i tehnički i finansijski direktor. Pošto "generalni" direktor putuje u ponedjeljak ujutro, "finansijski" direktor je u nedjelju uveče poželio da pripremi i verifikuje naloge koji će u ponedjeljak ujutro biti realizovani. Pošto "finansijski" direktor to nije mogao da uradi u nedjelju uveče, "generalni"

zbog toga nije mogao da krene na put u ponedjeljak ujutro! Banka ima nove "službenike" koji rade 24 sata dnevno, a od njihovog "ponašanja" zavisi ugled banke isto kao i od toga kako će se ponašati službenici za šalterom.

Ma koliko da je klijent zadovoljan, nemojte ga tjerati da dolazi u banku da vam izražava svoje zadovoljstvo, i nemojte primati k srcu kada klijent kaže "najzadovoljniji sam da vas ne vidim uopšte". Banke ne žive od razlike u kamatama koje plaćaju klijentima koji deponuju sredstva i prihoda koje ostvaruju od klijenata koji kupuju finansijske usluge.

Banke žive prije svega od povjerenja koje klijenti imaju u sigurnost banke, odnosno u sigurnost svog ulaganja. Ali, vijernost nije zauvijek data nego je na probi svakog dana (7 dana nedjeljno). Ponekad je dovoljan samo jedan detalj da klijent preseli svoje poslovanje u drugu banku. Klijent je u jednoj banci otvorio karticu koja omogućava bezbjedno i komforno plaćanje preko Interneta. U početku je sve bilo u redu. Međutim, kod druge posjete banci – čija je svrha bila jedino da se sredstva prebace sa deviznog računa na račun sa koga se troše preko Interneta, klijent se zapitao – zar zaista moram da dođem svaki put kod vas (i kad je as-

falt usijan, i kad je zaleđen) samo zato da izvršim transfer sredstava sa jednog računa na drugi, unutar iste banke? A iz komfora svog toplog (ili rashlađenog, zavisno od godišnjeg doba) doma mogu da vršim plaćanja po cijelom svijetu? Odgovor je bio: "Naši stručnjaci rade na tome". Kod druge banke ne samo da je bilo moguće preko Interneta prebaciti sredstva sa jednog na drugi račun u banci, nego je bilo moguće, u slučaju da je iznos u devizama veći od trenutno raspoloživog, automatski konvertovati potreban dio sa dinarskog računa (naravno uz naplatu provizije za banku). Šta mislite koliko dugo će klijent biti "vjeran" prvog banci?

Već kod sljedećeg odlaska u banku (da bi se opet obavila trivijalna operacija) klijent će zaključiti da za isto vrijeme može da ode u drugu banku i otvori nove račune, a da poslije toga više uopšte ne ide u banku. Nije vam potrebna katastrofa (glasine o nelikvidnosti, ili nešto još gore) da biste počeli da gubite klijente, dovoljna je mala nedorađenost softvera koji koristite i kašnjenje u pružanju novih usluga klijentima. Ako ste menadžer u banci zadužen za odnose sa klijentima ili studirate da to postanete i ako vas je ovaj tekst uznemirio, to mu je i bio cilj. Ako ste imali uspješnu godinu, to je potvrda da ste radili dobro u prošloj godini, ali nije i garancija da će vam i sljedeća godina biti uspješna.

I za kraj, sjećate li se priče o dvadesetpestogodišnjem Kanađaninu Kajl Mekdonaldu, koji je odlučio da trampeći stvari na Internetu počev od obične spajalice stekne kuću? Ima li boljeg primjera prednosti elektronskog upravljanja novcem...

Ovaj mladić, za one koji ne znaju, za godinu dana elektronske trgovine trampeći se za sve veće i vrijednije stvari, najzad je dobio ponudu koju je želio. hemijska olovka u obliku ribe, kvaka,

kamperski rešo, električni generator, oprema za instant žurku BAČVA PIVA, neon-ski natpis i priznanica za bačvu piva, motorne sanke, putovanje u Yank u Britanskoj Kolumbiji, transportni kamionet korporacije Cintas, ugovor za snimanje CD-a, jednogodišnji najam stana u Arizoni, posljepodne sa zvijezdom Alisom Kuper, ukrasna kugla, uloga u filmu Korbina Bernsona, kuća u Kiplingu u Saskačevanu.

Šta čekate???

Stalne promjene tehnologija i nove vrste i kvaliteti servisa koje te tehnologije omogućavaju, čine poslovno okruženje sve konkurentijim, a klijenti će vam biti vijerni onoliko dugo koliko budu bili u mogućnosti da svoje transakcije obavljaju komforno. U trenutku kada mislite da ste najbolji, jer ste pružili sve što postoji, neko (i to baš vaša konkurencija) je već osmislio novu uslugu koja će zasjeniti sve što sada nudite vašim klijentima. Sve to vam donosi nove probleme koje treba riješavati, ali svaki novi problem je istovremeno i prilika da napravite novi skok u kvalitetu vaše ponude. I zato neka vam Novi dan donese mnogo novih izazova koje ćete uspješno riješiti.

Online način za sticanje predznanja o berzama

Virtuelna berza

Simulacija na temelju stvarnih podataka, o kretanju cijena akcija i stanja tržišta koja vam omogućava kupovinu i prodaju hartija od vrijednosti.

Pripremio: Mile Panjak

Velika zarada kupovinom i prodajom hartija od vrijednosti na berzi, ništa lakše, fino zvuči, ali uvijek postoji rizik od velikih gubitaka. Obično se ti gubici dešavaju usljed nedovoljnog poznavanja berzanskih zakona, nedovoljnog iskustva i lošeg poznavanja tržišta hartija od vrijednosti. Stranica www.virtualnaburza.com upravo nudi besplatan trening pomoću kojeg možete steći, djelimično, potrebna znanja i iskustvo, koji vam mogu pomoći u berzanskom trgovanju.

Zagrebačka berza i udruženje e-student pokrenuli su prvu hrvatsku virtuelnu berzu (www.virtualnaburza.com) na kojoj se mogu steći osnovna predznanja i neprocjenjivo iskustvo, koje je potrebno za berzansko trgovanje: www.virtualnaburza.com je simulacija (igra) na temelju stvarnih podataka, o kretanju cijena akcija i stanja tržišta, jer podaci direktno dolaze sa Zagrebačke berze s kašnjenjem od 15 minuta. Simulacija berze igračima nudi mogućnost kupovine i prodaje akcija pomoću virtuelnog

novca, analiziranje ulaganja uz pomoć najsavremenijih alata, a prvenstveno sticanje iskustva koje je potrebno za berzansko trgovanje. Simulacija je prvenstveno stvorena za studente, kojima može poslužiti kao praksa koja je prijeko potrebna pri prelasku s fakulteta u poslovni svijet.

Da biste učestvovali u virtuelnoj berzi potrebno je da odete na Internet, upišete adresu <http://www.virtualnaburza.com>, registujete se unošenjem vaših osnovnih podataka u za to predviđeni obrazac. Nakon registracije dobićete korisničko ime, lozinku za pristup i virtuelnih 1.000.000 kuna (oko 270.000 KM) sa kojima raspolazete u virtuelnoj kupovini akcija. Tokom igre možete da izdajete naloge za kupovinu i prodaju akcija, te da imate uvid u tržišno kretanje akcija preko vlastitog portfelja. Simulacija nudi mogućnost kupovine i prodaje virtuelnih akcija bez stvarnih gubitaka. Sve što možete izgubiti to je virtuelni novac koji ste dobili na početku igre.

Zainteresovanima, koji žele da se uključe u virtuelni svijet berzanskog trgovanja, a posjeduju odgovarajuće znanje engleskog jezika i spremni su za malo komplikovanije simulacije, možemo da preporučimo virtuelnu berzu koja se nalazi na internet adresi <http://vse.marketwatch.com>. Takođe zanimljiva simulacija virtuelne berze nalazi se na <http://www.stocksquest.com>, za koju je takođe potrebno poznavanje engleskog jezika. Bitno je pomenuti da je u Srbiji časopis MonopolList pokrenuo sličan projekat, te da će se njegova verzija virtuelne berze nalaziti na adresi http://www.monopolist.org/virtuelna_berza.php.

Nažalost, nijedna od ovih simulacija nije povezana sa Banjaalučkom berzom ili Sarajevskom berzom. Na kraju, ostaje nam samo da se nadamo, da će se uskoro ovako nešto pokrenuti u Bosni i Hercegovini.

Struktura direktorija Linux operativnih sistema

Jedan od najvećih problema koje novi Linux korisnici treba da prebole jeste gdje se čuvaju podaci. Struktura direktorija na Linux sistemima na prvi pogled može da bude prilično konfuzna, posebno za korisnike Windows sistema.

Piše: DUŠAN Stranatić

Ovdje je kratka lista najvažnijih direktorija i za šta oni služe na Ubuntu GNU/Linux sistemu. Kako Linux sistemi direktorija koriste hijerarhijsku strukturu stabla i semantiku UNIX sistema direktorija, situacija je gotovo identična na svim Linux sistemima.

/home – Direktorij u kome su zmešteni vaši podaci. Ovdje su smješteni konfiguracioni fajlovi svakog korisnika, Vaš Desktop direktorij, i svi podaci vezani za određenog korisnika. Svaki korisnik ima svoj lični home direktorij (`/home/korisničko_ime`), sa izuzetkom root korisnika čiji se home direktorij nalazi u `/root` direktoriju.

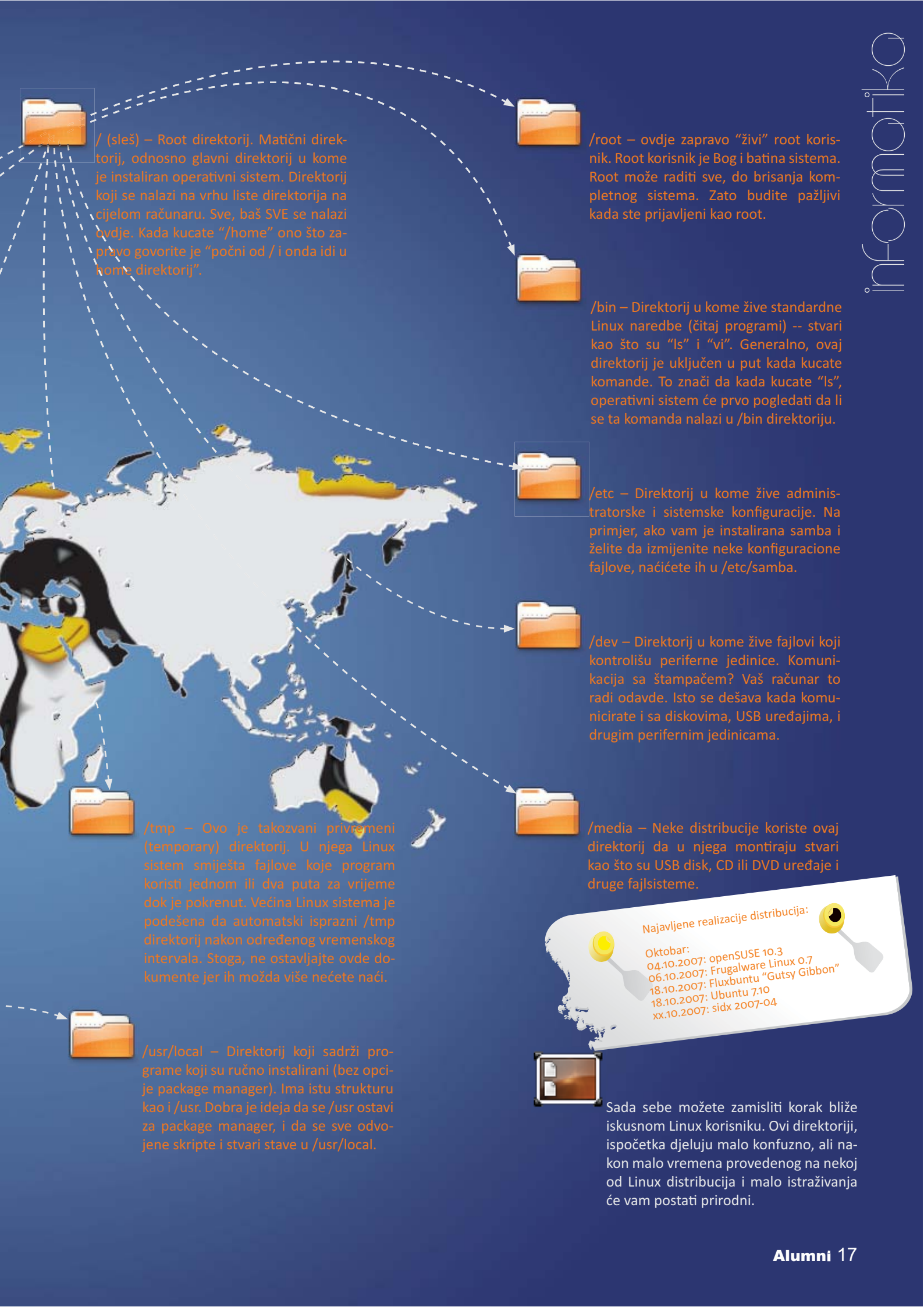

/opt – Direktorij u kome se nalaze opcione stvari. Hoćete da testirate posljednju beta verziju Firefox browser-a? Instalirate ga u `/opt` gdje ga možete izbrisati bez uticaja na druga podešavanja. Programi koji su ovdje smješteni uglavnom "žive" unutar zasebnog direktorija koji sadrži sve njihove podatke, biblioteke, i sl.

/usr – Direktorij u kome ćete naći posebne programe koji se ne nalaze u `/bin` ili `/etc`. Stvari kao što su igre, ... `/usr` direktorij je podijeljen na `/usr/bin` za programe, `/usr/lib` za biblioteke koje ne mogu biti direktno pokrenute, ali bitne za pokretanje drugih programa. Vaš package manager se brine za vas, o stvarima u `/usr`.

/ (sleš) – Root direktorij. Matični direktorij, odnosno glavni direktorij u kome je instaliran operativni sistem. Direktorij koji se nalazi na vrhu liste direktorija na cijelom računaru. Sve, baš SVE se nalazi ovdje. Kada kucate `"/home"` ono što zapravo govorite je "počni od / i onda idi u home direktorij".

/root – ovdje zapravo "živi" root korisnik. Root korisnik je Bog i batina sistema. Root može raditi sve, do brisanja kompletnog sistema. Zato budite pažljivi kada ste prijavljeni kao root.

/bin – Direktorij u kome žive standardne Linux naredbe (čitaj programi) -- stvari kao što su "ls" i "vi". Generalno, ovaj direktorij je uključen u put kada kucate komande. To znači da kada kucate "ls", operativni sistem će prvo pogledati da li se ta komanda nalazi u /bin direktoriju.

/etc – Direktorij u kome žive administratorske i sistemske konfiguracije. Na primjer, ako vam je instalirana samba i želite da izmijenite neke konfiguracione fajlove, naći ćete ih u /etc/samba.

/dev – Direktorij u kome žive fajlovi koji kontrolišu periferne jedinice. Komunikacija sa štampačem? Vaš računar to radi odavde. Isto se dešava kada komunicirate i sa diskovima, USB uređajima, i drugim perifernim jedinicama.

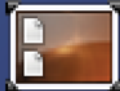
/media – Neke distribucije koriste ovaj direktorij da u njega montiraju stvari kao što su USB disk, CD ili DVD uređaje i druge fajlsisteme.

/tmp – Ovo je takozvani privremeni (temporary) direktorij. U njega Linux sistem smiješta fajlove koje program koristi jednom ili dva puta za vrijeme dok je pokrenut. Većina Linux sistema je podešena da automatski isprazni /tmp direktorij nakon određenog vremenskog intervala. Stoga, ne ostavljajte ovde dokumente jer ih možda više nećete naći.

/usr/local – Direktorij koji sadrži programe koji su ručno instalirani (bez opcije package manager). Ima istu strukturu kao i /usr. Dobra je ideja da se /usr ostavi za package manager, i da se sve odvojene skripte i stvari stave u /usr/local.

Najavljene realizacije distribucija:

- Oktobar:
- 04.10.2007: openSUSE 10.3
- 06.10.2007: Frugalware Linux 0.7
- 18.10.2007: Fluxbuntu "Gutsy Gibbon"
- 18.10.2007: Ubuntu 7.10
- xx.10.2007: sidx 2007-04

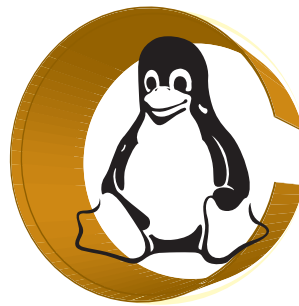
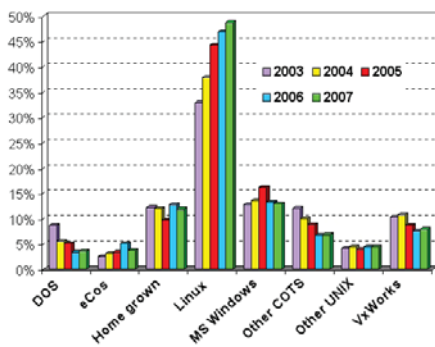
Sada sebe možete zamisliti korak bliže iskusnom Linux korisniku. Ovi direktoriji, ispočetka djeluju malo konfuzno, ali nakon malo vremena provedenog na nekoj od Linux distribucija i malo istraživanja će vam postati prirodni.

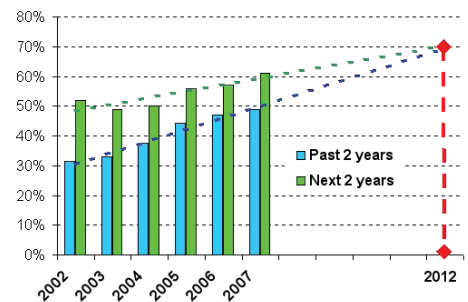
Linux osvaja njemačke fakultete

Novell, u Njemačkoj već obezbjeđuje Linux za 300.000 studenata na univerzitetima pokrajina Bavarije i Turingije.

Embedded OS sourcing trends

Past/future Linux use

U Njemačkoj Linux pridobija sve veći broj korisnika. Najnoviji podatak govori o tome da u Njemačkoj Linux koristi četrdeset posto studenata. Potpisivanjem ugovora između Njemačke pokrajine Sjeverne Rajne, Vestfalije i Novell-a za isporučivanje Linux servera i desktopa, Linux će koristiti 33 univerziteta u toj pokrajini.

Novell, u Njemačkoj već obezbjeđuje Linux za 300.000 studenata na univerzitetima pokrajina Bavarije i Turingije. Poučeni dobrim rezultatima koje daje Linux na univerzitetima u navedenim njemačkim pokrajinama, pokrajina Sjeverna Rajna, Vestfalija se odlučila na ovaj korak saradnje sa Novell-om. Ovim ugovorom Novell će obezbijediti IT infrastrukturu koja će pružiti podršku na 33

univerziteta, odnosno za 560.000 studenata i hiljade zaposlenih. Po ovome, oko četrdeset odsto studenata u Njemačkoj će koristiti Linux. Novell navodi, da bi prema ugovoru trebao dostaviti Suse Linux Enterprise Desktop 10, Suse Linux Enterprise Server, Novell Open Enterprise Server, Novell Identity Manager i Novell ZENworks. Na ovaj potez univerziteta su se najvjerojatnije opredjelili kako bi obezbijedili fleksibilnost i smanjili troškove.

Sličnu saradnju Novell je već ostvario sa drugim državnim institucijama u Njemačkoj. I u drugim dijelovima Evrope, državne institucije sve više prelaze na Linux, odnosno podržavaju njegovo korišćenje. Grad Amsterdam je najavio da nakon isteka ugovora sa Microsoft-om, sljedeće godine, ne namjerava ko-

ristiti proizvode te kompanije, što treba da znači da će najvjerojatnije posegnuti za Linux-om. Takođe, Beč i Minhen razvijaju svoje platforme na Linux-u. Mada u početku, Linux je bio razvijan i korišćen od strane samo pojedinih entuzijasta. Danas smo svjedoci da Linux pridobija sve veće simpatije i koristi ga sve veći broj korisnika. Od nastanka do danas, Linux je uspio da pridobije velike informatičke industrije počev od IBM-a, pa do Hewlett-Packard-a, kao alternativu za verzije Unix-a i MS Windows-a na polju servera. Linux takođe postaje sve popularniji kao operativni sistem za desktop računare. Ovaj njegov uspjeh možemo pripisati njegovoj nezavisnosti od dobavljača, niskim troškovima korišćenja i naravno bezbjednosti i sigurnosti koje on pruža.

Tehnika i računari

Zanimljivosti iz svijeta računara

25. rođendan CD-a

Piše: MOMČILO Đukić

Prvi primjeri okruglih pločica srebrne boje sišli su s proizvodne trake u Hanoveru 17. avgusta 1982. godina. Prije 25 godina bili su tehnološko čudo, a danas su opšte poznati kao CD-ovi, kojima zbog poplave drugih memorijskih medija i načina razmjene digitalnih sadržaja sada ipak opada popularnost. Iako neće nestati preko noći, dani su mu odbrojani. CD su razvile kompanije Philips i Sony, prva je izumila ploču i lasersku tehnologiju, a druga digitalno kodiranje, koje je moralo osigurati reprodukciju bez grešaka. Postoji nekoliko priča o izboru veličine ploče. Jedna od njih kaže da je ploča velika kao podmetač za holandsko pivo, a druga da je morala biti velika tačno toliko da je na nju bilo moguće staviti i cijelu Betovenovu Devetu simfoniju. Do danas je prodano više od 200 milijardi CD-a.

Nano roboti igrali fudbal

Prošlog mjeseca je održan Robocup u Atlanti, SAD.

Radi se o fudbalskim utakmicama koje se mogu pratiti jedino uz pomoć mikroskopa – slični roboti trčali su za fudbalskom loptom užom od ljudske vlasi, na terenu koji stane na zrno riže. Fudbalske utakmice u nano veličini organizovali su Robocup i američki Nacionalni institut za standarde i tehnologiju. Nano roboti su igrali na slikovskom mikročipu, "terenu", koji je presvučen elektrodama iz kojih roboti dobijaju energiju i elektronska uputstva. Premda je veličina robota iznosila i do nekoliko stotina mikrometara u dužinu, svrstani su u kategoriju "nano veličine" jer teže od nekoliko nanograma do nekoliko stotina nanograma. Za poređenje, zrno pijeska ima masu od 300 hiljada nanograma. Robocup je godišnje međunarodno takmičenje sa svrhom razvijanja inovacija u inteligentnoj robotici. Ove se godine odazvalo pet fudbalskih timova iz SAD-a, Kanade i Švajcarske.

Energija iz ruke

Istraživači s poznatog njemačkog instituta Fraunhofer razvili su zanimljiv način dobijanja struje iz toplote tijela. Uređaj radi po principu termoelektričnog generatora (TEG) izrađenog od poluprovodničkih elemenata. TEG izvlači električnu energiju iz temperaturne razlike između tople i hladne okoline. Što je razlika veća, TEG može proizvesti jaču struju. Kako razlika u toplini ruke u odnosu na okolinu i nije velika, proizvodnja dovoljno energije za pokretanje recimo lap topa ili mobilnog telefona za sada nije moguća, ali je zato moguća primjena u medicini za napajanje raznih instrumenata priključenih na pacijenta.

Trenutno uređaj proizvodi dvjestotinjak milivolti dok većina elektroničkih uređaja treba barem dva volta za rad. TEG je moguće ugraditi u razne uređaje s temperaturnim razlikama poput radijatora ili klima uređaja, a naučnici se nadaju kako bi TEG u budućnosti mogao raditi na razlici od svega pola stepena i proizvoditi dovoljno energije za komercijalnu primjenu.

Alternativni načini sakupljanja energije

Struja iz smeća

Uz pomoć ovakve male elektrane, na ovaj način se štedi preko 800 hiljada litara dizel goriva godišnje, i napaja preko 4.000 domaćinstava električnom energijom.

Piše: LJILJANA KUKAVICA

Dok bude ljudi biće i otpada. Naravno, biće i deponija na otvorenom koje kvare krajolik, neugodno mirišu, nerijetko bivaju uzrok zagađivanja tla i voda na lokalitetu na kojem se nalaze. Po prirodnu okolinu je takođe pogubno i oslobađanje velikih količina metana koji doprinosi stvaranju efekta staklene bašte, odnosno utiče na globalno zagrijavanje atmosfere. Na sreću, taj metan može biti iskorišćen i kao vrlo ekonomičan izvor elektroenergije. O jednom od takvih primjera, u rubrici koju je pripremila novinarka Glasa Amerike Stephanie Ho, navodi se kako prema podacima federalne Agencije za zaštitu okoline, u Sjedinjenim državama zapravo postoji oko 400 deponija smeća i otpadaka iz kojih se oslobođeni metan, nastao truljenjem, hvata – najjednostavnije rečeno – i koristi za proizvodnju struje.

Dobar primjer je deponija Frey Farm u okrugu Lankaster u američkoj saveznoj državi Pensilvaniji, čijim radom upravlja lokalna vlada i energana izgrađena privatnim ulaganjima. Ta energana daje struje dovoljno za potrebe oko 4 hiljade domova.

Princip hvatanja metana je vrlo jednostavan, otpad se odlaže u duboku i prostranu iskopinu. Na dno te iskopine, u njenom centru instaliramo perforirane, izbušene cijevi koje usisavaju metan i vode ga u glavnu cijev. Tom cijevi ili cijevima metan se odvodi do energane. Vodena para nastala grijanjem vode prikupljenim metanom, osim za pokretanje generatora u energani, koristi se u obližnjoj mljekari za pasterezaciju mlijeka i sterilizaciju postrojenja.

U lokalnoj mljekari ističu da se na ovaj način štedi preko 800 hiljada litara dizel goriva godišnje. U finasijskom smislu izgradnja i rad energane, čiji je vlasnik privatna kompanija PPL Energy services ne bi bila isplativa da vlada okruga Lankaster, u čijoj je nadležnosti otpad, nije dala određene poreske olakšice. Ako cijene elektroenergije nastave da rastu, postoji inicijativa da se grade energane ovog tipa i bez poreskih olakšica. Proces truljenja otpada i stvaranja metana trajaće dok bude deponija. Za deponiju Frey Farm predviđaju da će postojati još desetak godina. Šta sa zemljištem kada jednog dana te deponije ne bude? Otvorenost prostora deponije i oko deponije je pogodnost koja može biti iskorišćena. Ono što se može uraditi je razviti i postaviti na tom otvorenom prostoru sistem za iskorišćavanje sunčeve energije.

SAKUPljanje
SADAŠNOST

BUDUĆNOST

Moj kutak: Problemi sa drogama

Koliko ste snažni da pobijedite sebe?

Hodate po nebu previše laki da bi hodali po zemlji. Dok vaš um bezbrižno spava tijelo je samo nemirna igračka višeg gospodara koji polako odbrojava za vas posljednji otkucaj, otkucaj, otkucaj...

Piše: MARKO Knežević

Ljudsko društvo tokom svog razvoja uspjelo je nadvladati i ojačati svoje sposobnosti djelujući pod uticajem svoje volje, snagom tijela i uma, pritom postižući najbolje rezultate u različitim životnim aktivnostima. No, kada govorimo o narkoticima, pojedinci nemaju dovoljno snage i odlučnosti da pobijede sebe i svoju volju i da se odupru toj velikoj pošasti i zlu današnjeg društva.

Narkomanija se ubraja u bolesti zavisnosti i u tom stanju čovjek mijenja svoj način razmišljanja i ponašanja. Zavisnost o drogama prisutna je u svim strukturama društva, bez obzira na rasu, religiju ili socijalni status. Najčešći uzroci zavisnosti o drogama su gubitak voljene osobe, raskid veze, finansijski problemi, kompleksi i naravno uslovi u kojima se živi u porodici. Osobe sa takvim problemima pod uticajem droge se povlače iz društva, moralno propadaju, postaju karakterno, društveno i fizički izmjenjene. Od prvog susreta sa drogama zavisnici prolaze kroz stanje blaže ili jače

psihičke zavisnosti i veoma je teško vratiti ih iz takvog stanja, pošto u novom, za njih prihvatljivom svijetu, imaju sve, prije svega sigurnost i samopoštovanje.

Najpoznatije droge su heroin, kokain, hašiš, LSD, i bez obzira da li su karakterisane kao „lake“ ili „teške“ imaju štetne efekte i prouzrokuju trajne posljedice. Ti efekti se ogledaju u psihičkoj i fizičkoj zavisnosti, apstinencijalnom sindromu nakon prestanka uzimanja droge kao i posljedice u vidu problema s pamćenjem, raznim bolestima, sklonosti kriminalu i sl. Samu mogućnost brzog uspostavljanja zavisnosti i veoma teškog „skidanja“ sa droge možemo povezati sa izrekom američkog teologa Nathaniel Emmons, koji je rekao: „Navika je kako nabolji sluga, tako i najgori gospodar.“

Rješavanje ovog problema u modernom društvu se ne nazire. Možda zbog slabe edukacije sa jedne strane ili pretjerane sa druge, što se odnosi na trošenje sredstava i vremena na propale pokušaje u obliku velikih parola i natpisa, koji se

odnose na prestanak uzimanja ili na same poruke moguće prevencije zavisnosti o drogama, umjesto da se ta sredstva usmjere na izgradnju objekata predviđenih za sport, umjetnost, muziku gdje bi potencijalni zavisnici mogli da iskažu svoju kreativnost i od malih nogu se usmjeravali prema pravim vrijednostima, a sve u svrhu izbjegavanja jedne od najvećih pošasti društva, kao svog životnog puta, a često puta bez povratka.

Mladosti, odupri se tom zlu, toj razarajućoj pošasti. Imamo sav potencijal, imamo snagu i mladost usmjerimo se na prave stvari, na ljubav, radost, na pomoć sebi i drugima, na uspješnu karijeru, na ljepotu samoga života.

Pušenje svakodnevno ubije 13.200 ljudi

Zabrana pušenja

U svijetu je trenutno oko milijardu i dvjesta miliona pušača, što znači da petina svjetske populacije konzumira duvanske proizvode.

Pišu: Mirjana Kuzmanović, Brane Vuković

Kod nas je zakon o kontroli duvana na snazi još od sredine 2005. godine. Ipak, svakodnevno smo svjedoci da je to opet jedno u nizu mrtvih slova na papiru. Razlog je tradicionalan i nama dobro poznat a to je neusaglašenost inspekcija o nadležnosti nad javnom kontrolom. Nepušači trpe, javnost ćuti, a nadležni, iako je još uvijek veoma teško zaključiti ko su oni uopšte, kao po običaju najavljuju rješenja. Inspekcije su prethodno u redovnim kontrolama trebale obilaziti javna mjesta, te za početak djelovati samo na bazi učtivih savjeta prema konzumentima duvana, a kasnije i izdavanjem novčanih kazni, što nikada nije uslijedilo.

Naš zakon ne tretira zabranu na svim javnim mjestima, pa tako i kafićima, i prvenstveno se odnosi na zabranu prodaje duvana maloljetnim licima, i zabranu reklamiranja duvanskih proizvoda.

Malo dalje od nas, u evropskoj Sloveniji situacija je u mnogome drugačija.

U proteklih mjesec dana, koliko je u Sloveniji na snazi zakon o zabrani pušenja u zatvorenim javnim prostorima, cigareta se odreklo tri posto pušača, a još 14 posto ih razmišlja da učini isto. Slovenski ministar zdravstva Andrej Bručan predstavio je rezultate ankete i rekao kako je više od polovice ispitanika pušača navelo kako ugostiteljske objekte posjećuje kao i prije, a samo 12 posto da tamo odlaze rjeđe nego prije pušenja.

Iedan od glavnih argumenata protivnika zakona kojim se štite nepušači od posljedica pasivnog pušenja bio je taj da će zakon izazvati štetu u ugostiteljskim objektima. Inspektori su u dosadašnjem razdoblju provođenja zakona naplatili četiri kazne. Ministarstvo zdravstva takođe je iznijelo podatke po kojima se

godišnje u radionice za odvikavanje od nikotina uključi oko 800 ovisnika, a od ovisnosti se izliječi njih između 40 i 50 posto. Iskreno se nadamo da će i kod nas u skorije vrijeme da stupi ozbiljnije ovaj zakon na snagu, jer dolazi hladnije vrijeme pa zatvorene prostorije (kafići) i nisu baš pravi izbor za druženje u dimu od cigareta.

Preko milijardu i dvjesta miliona pušača U svijetu je trenutno oko milijardu i dvjesta miliona pušača, što znači da petina svjetske populacije konzumira duvanske proizvode.

U Republici Srpskoj vlasti do sada nisu sprovele istraživanje koliko ima pušača, ali nagađanja govore da oko 40 odsto pacijenata koji dolaze u domove zdravlja puši. Ukoliko bi se ta statistika primijenila na populaciju RS došlo bi se do rezultata da imamo oko 700.000 pušača, što su, tvrde stručnjaci, poražavajući rezultati. Istina, takvi podaci ne mogu se i zvanično potvrditi, mada se sumnja da je broj približan.

U mini anketi koju smo sproveli na našem Univerzitetu "Apeiron" u Banjoj Luci u kojem je učestvovalo 75 studenata pokazano je da je 27 % pušača. Većina njih je sa pušenjem počela u srednjoj školi 65 odsto, a u osnovnoj 15 odsto dok je na fakultetu počelo da puši 15 anketiranih studenata.

Pušenje svakodnevno ubije 13.200 ljudi

U svijetu svake godine od bolesti direktno ili indirektno prouzrokovanih pušenjem umire skoro pet miliona ljudi, svakog dana 13.200 lica. Očekuje se da će broj umrlih tokom sljedećih 25 godina iznositi 10 miliona godišnje. Duvan izaziva 25 vrsta bolesti, počevši od raka pluća, glasnih žica, jednjaka, želuca, do niza drugih oboljenja srca, krvnih sudova, mozga, endokrinih žlijezda i mnogih drugih.

Pregorijevanje ljudskog organizma

Smanji stres – produži životni vijek

Uprkos činjenici da su mnogi ljudi naučili kako da funkcionišu pod stresom te se toliko navikli na njega da ne znaju kako da efikasno funkcionišu na poslu ili školi ako nisu u konstatnom pokretu prekomjerni stres dovodi do “pregorijevanja” ljudskog organizma koji se, prije ili kasnije, negdje manifestuje.

Piše: Nina Uremović

U takvom vremenu živimo gdje je stres neizbježan dio naše svakodnevnice. Skoro da nema osobe koja živi bez stresa, on se uvukao u naše živote i postao dio nas, pa nam se čini da ne bi bez njega mogli da živimo. Stres je raznolik i javlja se u toliko različitih slučajeva da ga rijetko možete odmah prepoznati i blagovremeno uticati na njega. Šta je u sustini stres? Pa za većinu nas, sinonim za stres je zabrinutost. Za naše tijelo sinonim za stres je PROMJENA. Bilo šta što izaziva promjenu izaziva i stres, ma kakve te promjene bile, dobre ili loše. U suštini stres predstavlja mnogo različitih stvari. To su stvari koje izazivaju zadovoljstvo, tugu, strah, alergije, fizički bolovi... Mnogo je ljudi pod velikim stresom a da toga čak nisu ni svjesni. Radi lakšeg prepoznavanja stresa moguće ga je svrstati u nekoliko različitih tipova, tako da razlikujemo:

Emocionalni stres.

Kada nesporazumi, svađe i konflikti izazivaju promjene u vašem ličnom životu

Bolesti: sve promjene prirodnog stanja tijela.

Samoiscrpljivanje.

Najveći izvor stresa su pretjerani zahtjevi od samog sebe. Ako radite (ili lumpujete) 16 sati dnevno, smanjujete svoju sposobnost za odmor. Napor tijela da ostane zdravo uprkos povećanoj potrošnji energije jeste najveći mogući stres!

Faktori okoline.

Veoma hladno ili veoma toplo vrijeme mogu biti izuzetno stresni: promjena klime, velike nadmorske visine, toksini, promene atmosferskog pritiska, itd.

Specijalan stres: upotreba duvana, konzumacija alkohola i prevelike količine kafe, konzumacija opojnih sredstava, itd.

Hormonski faktori.

Pubertet i hormonske promjene koje u tom periodu nastaju u tijelu naročito su jaki stresori. Predmenstrualni sindrom izaziva kod mnogih žena privremeni prekomjerni stres poznat pod nazivom PMS, trudnoća, period nakon porođaja može izazvati prekomjerni stres koji porodilje može uvesti u ozbiljne mentalne poremećaje zvane postpartalna depresija zatim menopauza, itd.

Uprkos činjenici da su mnogi ljudi naučili

kako da funkcionišu pod stresom te se toliko navikli na njega da ne znaju kako da efikasno funkcionišu na poslu ili u školi ako nisu u konstatnom pokretu, prekomjerni stres dovodi do pregorijevanja ljudskog organizma koji se, prije ili kasnije, negdje manifestuje. Gdje ce se to desiti zavisi od našeg organzma i od toga gdje smo mi sami najslabiji.

Tako, na primjer, preko mozga možemo da osjetimo nesanicu, zamor, bolove, fizičku i psihičku iscrpljenost, depresiju, malaksavost, napetost, “paranoju”. Kao posljedice stresa mogu se javiti i neki drugi problemi i to u gastrointestinalnom traktu javljaju se: čir, katar, grčevi, neuravnotežena probava, gorušica, bolovi, povraćanje, mučnina; u žlijezdanom sistemu: disfunkcija štitne žlijezde; u kardiovaskularnom sistemu srećemo se sa visokim pritiskom, aritmijom i na kraju srčanim udarom.

Koža takođe trpi promjene koje se manifestuju u vidu kožnog osipa, svraba i alergija; Imuni sistem takođe reaguje: smanjena imunootpornost na infekcije i vanjske uticaje i bakterije.

Jedno od najčešćih pitanja jeste kako izaći na kraj sa ovom modernom bolešću

koja se naziva STRES?

Evo deset jednostavnih načina kako izaći na kraj sa stresom.

Unesite red u kaos

Prvi i osnovni način na koji ćete pobijediti prekomjeren stres jeste unošenje rasporeda obavljanja obaveza i pridržavanje tog rasporeda. Na taj način ste psihički spremni, organizovaniji i "držite konce u svojim rukama". Odredite vrijeme kada idete da spavate i kada ustajete, te se pridržavajte tih termina. Tako će vaš biološki sat moći da funkcioniše bezprjekorno. Ako vam se javi problem zbog nesanice, nemojte paničiti, ustanite pročitajte knjigu, odgledajte neku laganu komediju itd. Nakon dvije-tri nedjelje vaš organizam će početi da sluša vaš biološki sat i problemi sa nesanicom će nestati.

Dajte šansu svom tijelu

Morate dati šansu svome tijelu da se oporavi i regeneriše od stresa i šoka pogotovo ako osjećate fizičke i psihičke simptome stresa, bezvoljnost, depresiju, bolove, umor...

Svakog jutra napravite temeljan spisak svega što trebate da uradite tog dana. Uradite to po redosljedu važnosti. Kada to uradite presavijte list papira na pola i jednostavno ga presjecite. Drugu polovinu bacite. Na taj način nećete vašu psihu opteretiti sitnicama koje i nisu toliko bitne da se taj dan urade.

Jedite obavezno salatu i povrće.

Više povrća dnevno može podići nivo serotina u mozgu (jedan od tzv. "sretnih mesingera" koji omogućuju miran san i pomažu tjele da se bori protiv stresa). Takođe, uzimajte dovoljno minerala i vitamina. Možete se poslužiti i multivitaminским preparatima od kojih je dovoljno uzimati jednu tabletu dnevno.

Odložite sve velike promjene u vašem životu!

Koliko god da je promjena dobra ona ipak izaziva stres. Ako se nalazite u takvom

vremenu gdje je promjena neizbježna ipak pokušajte da je odložite, ako ne uspete onda neka promjena dođe polako, iz dana u dan. Vaše tijelo će vam biti zahvalno na tome.

Smanjite unos tableta u borbi protiv stresa.

Nikakvi "antidepresivi" i tablete za smirenje (ma koliko one bile na biljnoj bazi) vam neće pomoći da se trajno riješite stresa. Imaju trenutni učinak koji prolazi sa prestankom djelovanja tableta.

Umorite tijelo, odmorite um.

Počnite da se bavite rekreacijom i to po mogućnosti nečim što dovodi do kontakta sa drugim ljudima i zahtjeva

timski rad. Fizička aktivnost, do tri puta nedjeljno po dvadesetak minuta lagano će, ali trajno a i momentalno natjerati vas da se osjećate bolje. Takođe, prilikom vježbanja većina ljudi se opusti tako da se nervne ćelije u tom periodu odmaraju. Bilo koje aktivnosti koje vaš um odvlače od svakodnevnice pomoći će vam u borbi protiv stresa (šah, igranje društvenih igara, bavljenje sportom, slušanje muzike, sviranje, čitanje...).

Uzmite slobodan dan!

Ako radite zatražite od šefa slobodan dan, iskoristite ga šetajući u prirodi ili čitajući omiljenu knjigu, odgledajte film koji ste toliko dugo htjeli da odgledate a niste imali vremena. Ako idete u školu ili na fakultet preskočite jedan dan. Rad ili škola više od 40 sati nedjeljno znatno doprinosi povećanju stresa.

Izbjegavajte preparate

ili bilo šta drugo što u vašem tijelu izaziva alergijsku reakciju. Alergije su veliki izazivači stresa stoga ih se treba čuvati. Ukoliko vam je poznat izvor vaših alergijskih reakcija gledajte da ga izbjegavate po svaku cijenu.

Izbrojte do 10.

Stara poslovice koje se treba uvijek pridržavati. Prije bilo kakve burne reakcije sa vaše strane, uvijek prvo izbrojte do deset i sjetite se da je vaše zdravlje ipak na prvom mjestu.

Manje se angažujte kada su u pitanju obaveze u vašem socijalnom životu.

Zašto jednostavno ne bi pripremanje nedeljnog porodičnog ručka prepustili nekome drugom, sestri, majci, snahi ... uvijek postoji neko ko će vas moći zamijeniti. Kada vam se najavi rodbina da dolazi u posjetu recite im "javite se kada se smjestite", budite drski i sebični jer jedino na taj način ćete moći sačuvati vaše zdravlje.

Nismo uvijek u mogućnosti da spriječimo dejstvo uzroka stresa, ali možemo promijeniti svoju reak-

ciju. U tom cilju neophodno je naučiti tehnike savladavanja stresa (opuštanje, vladanje sobom, organizovanje svoga vremena, podrška i pomoć i dr.), kako bismo sljedeći put u stresu izabrali tehniku koja nam najviše odgovara. Tako se smanjuje količina hormona stresa i lakše je podnijeti nam život donosi.

Ma koliko se trudili da ga suzbijemo stres on je ipak neizbježan dio naše svakodnevice. Do određene granice, koja zavisi od svakog pojedinca, on doprinosi boljem uklapanju u svakodnevni život i rad. Problem nastaje kada stres upravo pređe tu granicu i od "stimulansa" pre-rasta u izazivača mnogih psihosomatskih bolesti. Dakle, stres je neizbježan sastavni dio života sa kojim se moramo suočavati ali isto tako i paziti da ne pređe granicu izdržljivosti našeg uma i tijela.

Šta se dešava sa doniranjem organa u Bosni i Hercegovini?

Doniranje ograna – koliko ste informisani?

Do nedavnog događaja koji se desio u Tuzli, kada je izvršena transplantacija i spašeno nekoliko života, javnost je bila neinformisana.

Piše: LANA Vukčević

Jedan od uslova da se razvijamo kao civilizovano i moderno društvo nije da imamo visok broj novih automobila po glavi stanovnika, da na svakom “čošku” stoje zdanja od nekoliko miliona, niti da nam predstavnik na izboru za pjesmu Evrovizije bude lijepo obučen, zgodan, itd. Međutim, ipak je sve ovo lakše ostvariti nego razviti svijest ljudi i poticati ih da razmišljaju i djeluju humano. Uvijek su se birali oni lakši putevi, kako bi se prividno ostvarila neka vrsta društvenog razvoja, pa tako to rade i danas.

Šta se dešava sa doniranjem organa u Bosni i Hercegovini? Vjerujem da to nije bilo ni na jednom dnevnom redu sjednica ili ako jeste rezultati su očigledni. Do nedavnog događaja koji se desio u Tuzli, kada je izvršena transplantacija i spašeno nekoliko života, javnost je bila neinformisana. Mediji, koji imaju najjači uticaj na svijest ljudi, posvećuju jako malo pažnje temama kao što je doniranje organa. Većina stanovništva ne zna skoro ništa o doniranju organa, da li postoji donorska mreža u BiH, kako je to zakonom uređeno i na još mnogo pitanja traže odgovor.

Razmišljajući o ovoj temi, a i sama neinformisana, htjela sam da vidim koliko bi ljudi bili zainteresovani da doniraju svoje organe nakon smrti. Pitala sam sedam osoba, koje su u tom trenutku bile sa mnom u društvu, s tim da je starosna dob upitanih bila od 25 do 60 godina, da li bi donirali organe nakon smrti. Njih pet je odgovorilo DA, jedna osoba je odgovorila NE i jedna osoba je odgovorila NE ZNAM. Broj ispitanika za ovakvu anketu bi trebao biti mnogo veći, ali je meni i ovaj omjer pozitivnih i negativnih odgovora dao jasnu sliku o onome šta me zani-

malo. Da li je provedena neka anketa na ovu temu, na prostoru BiH?

Ono što sam ja pronašla u literaturi, a da nam može dati odgovor na neka osnovna pitanja, su osnovni podaci o moždanoj smrti, transplantaciji organa, donorskoj mreži u BiH, te najčešća pitanja i odgovori vezana za doniranje organa nakon moždane smrti.

Moždana smrt

Kod pacijenata sa oštećenim mozgom arteficialna ventilacija (putem respiratora) može održavati srčanu radnju još danima pošto je mozak prestao da funkcioniše. Ljudski mozak predstavlja svaku ličnost ponaosob: njenu inteligenciju, memoriju, ponašanje, emocije... Prema tome, bilo kako da je izazvana, moždana smrt predstavlja stanje u kome je osoba stvarno mrtva, jer tada su sve moždane funkcije trajno i nepovratno izgubljene. Teorijski uzeto svi organi i sistemi u ljudskom organizmu mogu biti zamijenjeni, izuzev mozga. Prvenstveno se misli na kardiorespiratorni sistem, bubrege i endokrini sistem. U uslovima kada dođe do moždane smrti, primjenjivanjem određenih mjera reanimacija može se održati “život” u ostatku organizma još 7–10 dana, kod djece i duže, ali pošto je stanje na mozgu nepovratno, organizam se nikada ne može vratiti u život.

Još davne 1968. godine objavljeni su Harvardski kriterijumi koje je sačinio Komitet pod vođstvom H. Bečera, u kome su bili pravници, teolozi, neurolozi i neurohirurzi. Oni su tada definisali “ireverzibilnu komu” gdje su kriterijumi bili: odsustvo percepcije, disanja, svih refleksa i ravna EEG linija.

Godine 1976. objavljeni su Britanski

kriterijumi kao rezultat dvogodišnjih rasprava između anesteziologa, neurologa, neurofiziologa i neurohirurga. Oni se dosljedno sprovode pri utvrđivanju moždane smrti. Usvajanje stava “ako je moždano stablo mrtvo – mozak je mrtav – osoba je mrtva” dovelo je do toga da se kao vrijeme smrti uzima trenutak kada je postavljena dijagnoza moždane smrti, a ne kada je srce prestalo da radi. Prihvatanje ovog stava od strane društva imalo je za posljedicu donošenje zakona o moždanoj smrti u mnogim zemljama, pa i kod nas. Nezavisno od toga da li će biti transplantirani organi ili ne, nema razlike u postupku dijagnoze moždane smrti.

Transplantacija organa

Rožnjača je prvi put presađena 1905. godine, a transfuzija krvi se primjenjuje od 1918. godine. Prva uspješna transplantacija bubrega urađena je 1954. godine, a srca 1967. godine. Danas se u svijetu uspješno presađuju bubrezi, srce, pluća, jetra, gusteraca, tanko crijevo, rožnjača, srčani zalisci, koštana srž, tetive, koža... Ovo je metoda liječenja presudna za život i izliječenje. Na taj način se organi čija je funkcija prestala mogu zamijeniti drugim, od drugog čovjeka, tzv. davatelja ili donora. To znači da je transplantacija nezamisliva bez donacije organa.

Postoje dva osnovna tipa donora:

Živi donor je obično neko iz porodice, te može darivati parni organ (bubreg); dio organa (jetra) ili tkivo (koštana srž).

Kadaverični donor može biti (u odnosu na uzrok smrti),

donori sa moždanom smrću (heart-beating),

donori koji su umrli od kardiopulmonalnog zastoja,

donori sa nekucajućim srcem.

Posljednje dvije grupe kadaveričnih donora mogu biti samo donori tkiva. Donacija sa živog davatelja sprovodi se u slučaju kada nema druge alternative. U pravilu ne bi trebalo uzimati organ žive osobe ukoliko je na raspolaganju organ mrtve osobe. U Evropi 90% transplantacija otpada na kadaverične transplantacije. Transplantacija je primarni nacionalni projekat od interesa za državu.

Donorska mreža

Presadivanjem organa i tkiva danas se širom svijeta uspješno liječe mnogi teški bolesnici, onda kada drugi načini liječenja više nemaju uspjeha. Donorska mreža BiH (DMBiH) je nevladina, neprofitna organizacija osnovana 2002 godine, a 09.05. 2003. godine je upisana u Registar Udruženja kod Ministarstva pravde Vijeća Ministara BiH. Znači da je darivanje organa i tkiva u svrhu liječenja u BiH zakonski regulisano. DMBiH se bavi promovisanjem postmortalnog darivanja organa radi presađivanja, edukacijom zdravstvenih profesionalaca i bolničkog osoblja na području eksplantacije, poznavanja dijagnostike moždane smrti, tretmana donora organa, edukacijom

transplantacijskih koordinatora, organizacijom prikupljanja organa i unapređenjem transplantacijske medicine uopšte. Ali glavni cilj DMBiH je edukacija stanovništva BiH o potrebi darivanja organa i tkiva u svrhu liječenja presađivanjem. To je spona između Zdravstvenog sistema i javnosti, jer ako nema donora-nema ni transplantacije.

Potrebno je podsjetiti da broj prikupljenih organa od umrlih osoba za transplantaciju, govori o civilizacijskom stepenu neke zemlje i mjerilo je razvijenosti tog društva. (zaključak iz Helsinkija 1986. godine).

Donorska kartica je dokument kojom se pojedinac izjašnjava za života da želi da bude donor organa nakon smrti, čime

daruje nadu za život teško oboljelim. Potpisivanje donorske kartice je samo izraz solidarnosti, kartica je jedan vid podsjetnice koja obavezuje na razgovor sa najbližim članovima porodice s obzirom da u Zakonu stoji da se bez saglasnosti porodice ne pristupa eksplantaciji organa.

ODGOVORI NA ČESTA PITANJA GRAĐANA VEZANA ZA POSTMORTALNO (POSILIJE MOŽDANE SMRTI) DONIRANJE ORGANA:

- Odakle se i kako dobijaju organi za presađivanje i za kojim organima su potrebe najveće?

Presadivanje se najviše sprovodi od umrlih osoba u stanju moždane smrti, koje je nastalo zbog nepovratnog oštećenja

tom može još kucati. Kod nepovratnog oštećenja mozga ne postoji mogućnost oporavka.

- Može li se sve to dogoditi van bolnice? Ne! Dijagnoza moždane smrti i održavanje pojedinih organa u funkciji radi presađivanja, moguća je samo unutar intenzivnih jedinica u razvijenim bolesničkim ustanovama, sa savremenom opremom i iskusnim ljekarima. Sve ostalo je nemoguće.

- Da li doktori pitaju porodicu umrlog za doniranje organa?

Zakon u FBiH omogućuje da se porodica ne pita za dozvolu, iako je podzakon uređio da se porodica pita i na snazi je da se porodica pita za saglasnost. Slično je u Republici Srpskoj.

- Da li se dodjela organa sprovodi na pravedan način, i ima li porodica donora dodatnih troškova?

Razdoblje čekanja određuju mnoge činjenice, u prvom redu podudarnost tkiva i krvna grupa, kao i drugi medicinski kriteriji. Liste čekanja su javne. Pol, dob, materijalni ili

mozga. Takvih bolesnika u svakoj zemlji ima najmanje 50 na milion stanovnika. Organi od živih davatelja se uzimaju rijetko. Najveće su potrebe za bubrezima, rožnjačama, pa za jetrom i srcem, gušteračom, plućima i crijevima. Organi se dobijaju od umrlog u bolničkoj ustanovi, na način redovnog hiruškog zahvata.

- Ako je bolesnik moždano mrtav kako to da mu srce još uvijek kuca?

Srce ima svoj autonomni sistem, koji je nezavisan o mozgu. Ako njegovo tkivo uredno dobija kisik, tada ono može izvjesno vrijeme dalje kucati. Zakonski i medicinski trenutak bolesnikove smrti je onda kada komisija sastavljena najmanje od tri ljekara, nakon cjelokupnog zakonskog postupka, to konstatuje. Srce pri

društveni status ne uzimaju se u obzir kod izbora primatelja. Porodica donora nije opterećena dodatnim troškovima.

- Kako pojedine religije tumače doniranje organa i da li me životna dob ograničava kao donora?

Sve organizovane svjetske religije podržavaju doniranje dijelova tijela, smatrajući to aktom plemenitosti i ličnog izbora. Danas ne postoji dobna granica, pa će ljekari u određenom trenutku procijeniti koji su organi zdravi i iskoristivi za presađivanje. No, prije je potrebno i važno da svi građani podržavaju doniranje dijelova tijela radi liječenja teških bolesnika.

Prvi počeci olimpijskih igara

Nastanak i cilj olimpijskih igara

„U ime svih učesnika obećavam da ćemo se na olimpijskim igrama boriti časno, i poštujući propise, takmičiti se viteški za čast naših zemalja i slavu sporta, Antwerpen, 1920.

Piše: JANA Aleksić

Od drevnih preko modernih olimpijskih igara razvijao se duh olimpizma, jedne filozofije života. Slaveći tijelo, volju i duh, olimpizam je ujedinjavao sport sa kulturom i obrazovanjem i na taj način težio je da stvori jedan vid života koji se zasniva na zadovoljstvu. Zadovoljstvo se pronalazi u fizičkom naporu, obrazovnim vrijednostima i u poštovanju moralnih principa. Cilj olimpizma je da sport služi harmoničnom razvoju čovjeka i društva i da podstakne uspostavljanje mirnog društva koje vodi brigu o zaštiti ljudskog dostojanstva. Biti olimpijac predstavlja izuzetnu čast, bez obzira kojem vremenu mi i oni pripadali.

Olimpijske igre su počele da se organizuju još od 776. godine p.n.e, ni danas se ne zna tačno porijeklo kulta. Održavale su se u svetištu Olimpija u starogrčkoj državi Elidi, na poluostrvu Peloponezu. Stara Olimpija nije bila naseljeno mjesto već prostor u dolini rijeka Kladej i Alfej na kome se nalazilo:

Svetilište Olimpija,
Objekti za takmičenje,
Ostale zgrade za različite namjene.

Tu se nalazio Hram boga Zeusa arhitekta Libona iz Elide u dorskom stilu, i on je najznačajniji i najveličanstveniji objekat Svetilišta. Kip boga Zeusa nalazi se u unutrašnjosti hrama, izrađen je od zlata i slonove kosti

Opadanje značaja i moći Ol i nova obnova

Olimpijske igre su vremenom propadale sa propadanjem antičkog društva, prisustvo korupcije je bilo veliko, stav mladih prema vaspitanju se promijenio. Rimljani su 146. godine p.n.e. osvojili Grčku i isticali su svoje grčko porijeklo i uzeli za sebe pravo učešća na olimpijskim igrama. I rimske vojskovođe i imperatori postajali su pobjednici u nekim disciplinama. Poznato je učešće imperatora Nerona na olimpijskim igrama. Posljednje olimpijske igre održane su 393. godine, već 394. godine Teodosije I je Ukazom, na prijedlog biskupa Ambrozije, zabranio svečane igre. Teodosije II 426. godine je naredio da se spali čuveni hram Boga Zeusa. Olimpijske igre održane su 293 puta i trajale 1.169 godina...

Glavnim pokretačem i novim osnivačem modernih Ol smatra se, a sigurno i jeste jedno važno historijsko ime, Baron Pjer de Kuberten. On je nakon posjeta britanskim i američkim univerzitetima, od kojih su neka njegovala uspomene na starovjekovne olimpijske igre ostao trajno zanesen idejom olimpizma. Tim više jer je kao pedagog shvatao važnost sporta i fizičke kulture u razvoju mladog čovjeka.

De Coubertinovim željama za obnavljanjem starovjekovnih, antičkih igara pogodivalo je i to što je rastao međunarodni

interes za sve što je antičko i antikno, jer su nekako baš u to vrijeme arheolozi (pogotovo njemački) otkrivali, do tada skrivena, historijska mjesta (Mikena, Troja).

Da što više animira istomišljenike za svoj naum, on na pariškoj Sorboni organizuje, od 16. juna do 23. juna 1894. godine, međunarodni kongres. Tamo i službeno predlaže oživljavanje davno ugaslih olimpijskih igara. Auditorij navodi na osnivanje službenog tijela koje će upravljati uskrslim igrama. Tako je, zadnjeg dana kongresa, ustanovljen Međunarodni olimpijski komitet, MOK. Prva Olimpijada modernog doba održana je i to vrlo uspješno u Grčkoj, u Atini, gdje je i utvrđeno da se olimpijske igre održavaju svake četiri godine.

De Kuberten je sahranjen u Lozani, u Švajcarskoj, gdje je i sjedište MOK-a, dok je njegovo srce, prema njegovoj izričitoj želji, balzamovano i u specijalnoj urni preneseno u Grčku gdje je stavljeno u mermerni spomenik postavljen na ulazu u Olimpiju.

Nadamo se da će Ol uvijek ostvarivati svoj krajnji i najvažniji cilj, a to je da sport služi harmoničnom razvoju čovjeka i društva i da on podstiče uspostavljanje mirnog društva koje vodi brigu o zaštiti ljudskog dostojanstva, jer na kraju samo nam to i ostaje, ljudsko dostojanstvo... Biti olimpijac, to predstavlja izuzetnu čast.

Međunarodna dešavanja

IAA FRANKFURT – INTERNA- CIONALNI SAJAM AUTOMOBILA U FRANKFURTU

Njemačka automobilska industrija se nada da će se nakon sajma povećati potražnja za njemačkim automobilima.

Piše: Slađana Popović

Utorak 13. septembra 2007. godine u Frankfurtu je otvoren 62. najveći internacionalni sajam automobila pod motom „Pogledajte šta pokreće budućnost“.

Ukupno 1.100 izlagača iz 40 zemalja prezentovalo je 260 noviteta.

Ravno 15.000 novinara iz 90 zemalja svijeta prisustvovalo je svečanom otvaranju sajma koji će trajati do 23. septembra. Glavni cilj proizvođača bio je pokazati tehničku spremnost za proizvodnju potpuno novih automobila, sa posebnom tehnologijom koja će biti u funkciji zaštite životne sredine.

Na sajmu je dodirnuta i tema uticaja izduvnih gasova na izmjenu klime. Dekra je prezentovala rezultate svog istraživanja i navodi da bi se emisija CO₂ u atmosferu mogla godišnje smanjiti za oko 6 miliona tona, a samim tim i potrošnja goriva kada bi se vozači obučavali kvalitetnijoj vožnji.

Opel ističe da bi do 2012. godine ugradnjom nove tehnologije mogao smanjiti emisiju CO₂ za 130 gr/km, dok je planirani evropski prosjek (do 2012. godine) 120 gr/km. Prezentovana je i nova varijanta dizel goriva koja treba da se pojavi na 2250 njemačkih benzinskih pumpi već od 1. oktobra.

VW planira da se iduće godine na tržištu pojavi sa 12 novih modela, izjavio je predsjedavajući VW-a Ferdinand Piech. Među njima bi trebao da se pojavi i jedno-

litarski automobil sa potpuno novom tehnologijom.

Kineski proizvođači su se na sajmu pojavili sa terenskim vozilom pod nazivom CEO, za koje su BMW-ovi ljudi izjavili da predstavlja plagijat njihovog BMW X5 i najavili da će pokrenuti tužbu.

Na sajmu je zaključeno i nekoliko poslova, među kojima je i ugovor o preuzimanju rumunske fabrike automobila Craiova od strane Forda, koji u saniranje i proširenje namjerava da investira 675 miliona evra.

Mercedes namjerava da ispita mogućnost otvaranja nekoliko pogona u Istočnoj Evropi, a u cilju smanjenja proizvodnih troškova, jer je jedini koji to do sada nije učinio.

Jedno od najvećih dijela srpske književnosti uskoro bi trebao da doživi i filmsku premijeru

Ekranizacija “Gorskog vijenca”

Prije godinu dana kreativni tim mladih umjetnika iz Beograda, uz pomoć prijatelja iz regiona, počeo je sa pretprodukcijom ambicioznog filmskog projekta “Gorski vijenac”.

Piše: BRANE Vuković

Ovaj filmski projekat zamišljen je kao netipična, visokoestetizovana adaptacija Njegoševog djela, koja će biti izmještena iz originalnog vremena i prostora i stavljena u jedan novi univerzalni okvir. U filmu će biti zadržan originalni Njegošev tekst, uz dramsku adaptaciju. On predstavlja uzbudljivu i visokoproduciranu predstavu budućeg filma, koji obiluje kompjuterski generisanim animacijama i virtuelnim scenografijama.

“Gorski vijenac” u režiji Lazara Bodrože i Jovane Tokić posjedovaće, po njihovim riječima, visoku estetizaciju istočnjačkih epskih filmova, dramsku težinu antičkih tragedija, a sve to okovano u stijene srednjovjekovne Crne Gore. Film neće biti realističan s istorijskog aspekta, već visokostilizovana adaptacija, izvedena iz vremena i prostora u kome je djelo nastalo. Noseće uloge povjerene su mladim glumcima Milutinu Miloševiću, Ivanu Tomiću, kao i velikoj nadi francuskog filma Radivoju Bukviću. Tu su još i Bojan Lazarov, Radoman Durković, kao i Bane Vidaković.

Ovakva adaptacija “Gorskog vijenca” biće nov i svjež osvrt na zaostavštinu balkanske kulture uz puno oslanjanje na nove medije, oplemenjene svježinom

koju donose nove generacije umjetnika. Ovo djelo svjedoči o kolektivnoj šizofreniji i moralnom nemiru koji uzdrmava jedan narod pred početak rata. Ta emocija je jako univerzalna, svojstvena je svim narodima u svim epohama, što je jedan od ključnih motiva za ekranizaciju. Kompjuterski generisanom slikom zasad su u samo kratkom filmu prikazani Lovćen i Cetinje kao splet monumentalnih građevina isklesanih u stijenama. Cjelokupan eksterijer i pejzaži biće podređeni estetici svedene meštovičevske skulpture i arhitekture, oslobođene konkretnih vjerskih i istorijskih obilježja.

U scenariju je zadržan dramaturški tok

Njegoševog spjeva, ali je tekst sveden u obimu i likovima kako bi bio u analogiji s dinamikom filma. Likovi nemaju uobičajenu podjelu na heroje i negativce, već su svi definisane individue sa svim dobrim i lošim aspektima ličnosti.

Radnja “Gorskog vijenca” odvija se krajem 17. vijeka i svjedoči o početku sukoba između poturica i Crnogoraca. To će biti duboko pacifistički film koji će temu predratnih sukoba analizirati iz ugla vladike Danila, duhovnog čovjeka koji teži kompromisu i duševnom miru u jednom pomahnitalom vremenu. Vladika Danilo je svojevrсна metafora djela i predstavlja intelektualnu i duhovnu strukturu jednog naroda.

Alternativna pozorišna scena

Ne kao ja!

Umjetnički performans – predstava koja se ne dešava često, glumačke grupe Via Negativa premijerno je izvedena na 11. međunarodnom festivalu savremenog pozorišta Zadar snova i ostavila nas bez teksta.

Piše: BRANE Vuković

Prisustvovati ovakvoj predstavi bilo je iskustvo koje bi svakom poštovaocu alternativne pozorišne scene ostalo duboko u sjećanju za cijeli život. Hrabrost, smjelost (ali i ludost) dvojice glavnih likova (ovog dijela) predstave se mora poštovati. Prostor crkve sv. Dominika gledaoci su sa gnušanjem i uzbuđenih stomaka napuštali prije kraja predstave, dok se ispred njih odvijala završna scena u kojoj su "Hrvat Boris i Srbin Kristian" za drvenim stolom izvodili desetominutnu "igru s nožem" u kojoj su jedan drugome izboli šake.

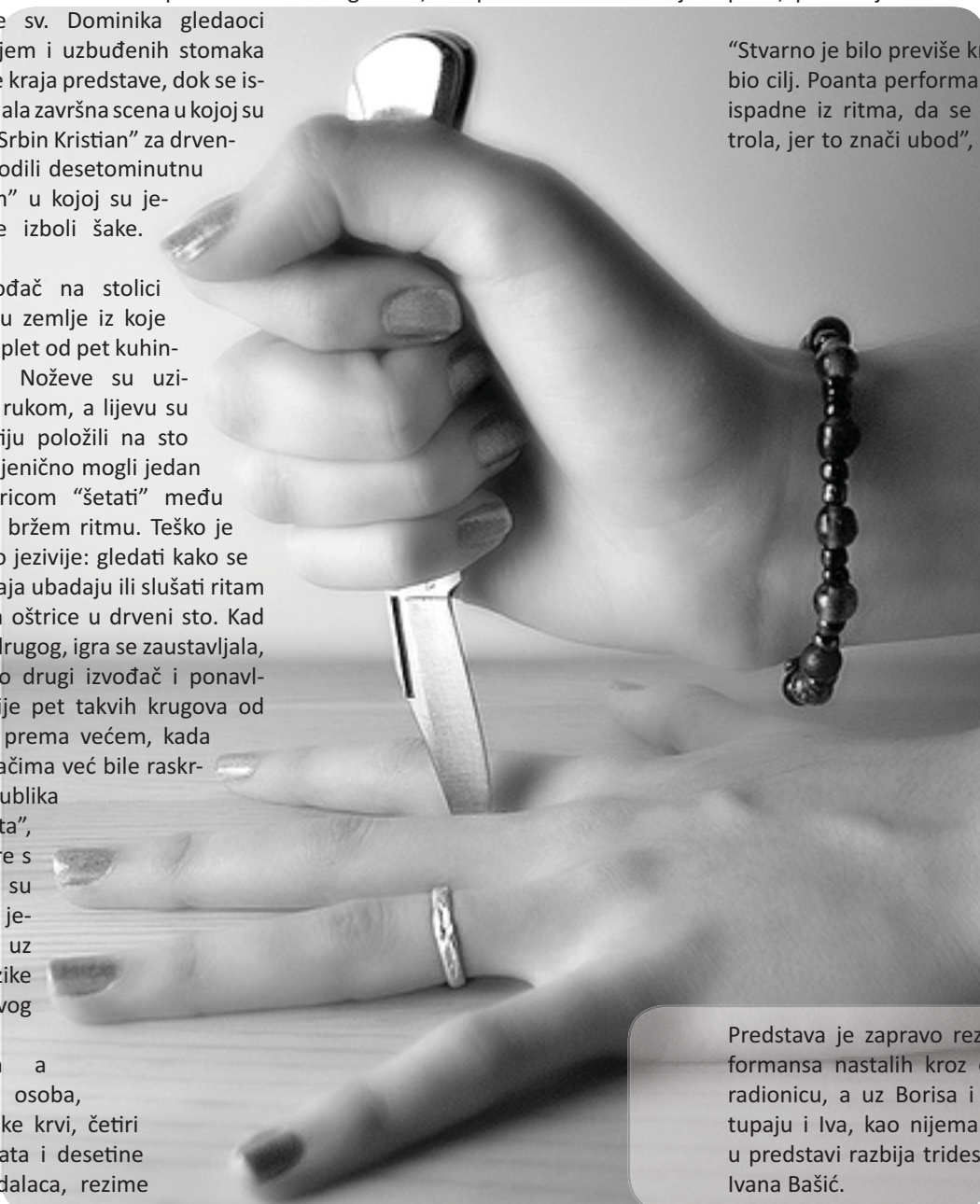
Svaki je izvođač na stolici imao zastavicu zemlje iz koje dolazi, te komplet od pet kuhinjskih noževa. Noževe su uzimali desnom rukom, a lijevu su raširenih prstiju položili na sto kako bi naizmjenično mogli jedan drugome oštricom "šetati" među prstima u što bržem ritmu. Teško je reći što je bilo jezivije: gledati kako se bez glasa i trzaja ubadaju ili slušati ritam tupih udaraca oštrice u drveni sto. Kad bi jedan ubo drugog, igra se zaustavljala, nož bi uzimao drugi izvođač i ponavljao isto. Poslije pet takvih krugova od manjeg noža prema većem, kada su ruke izvođačima već bile raskravljenе, a publika vikala "dosta", šesti krug "igre s nožem" izveli su istovremeno jedan drugome uz pratnju muzike iz Tarantinovog filma.

J e d n a onesviještena osoba, decilitar ljudske krvi, četiri hirurška zahvata i desetine šokiranih gledalaca, rezime

je predstave "Ne kao ja" glumačke grupe "Via Negativa" koja je premijerno izvedena na 11. međunarodnom festivalu savremenog pozorišta Zadar snova. Tako smo, kažu izvođači Boris Kadin iz Dubrovnika i Kristian Al-Droubi iz Novog Sada, u sportskom takmičenju

između Hrvata i Srba unijeli i element zabavnog. Kristijan Mičić je nakon predstave morao otići u hitnu pomoć gdje mu je ruka šivana na dva mjesta, ali bez ozbiljnih posljedica. Iako je i Kadinu otkinut dobar komad mesa sa srednjeg prsta, pomoć je zatražio tek sutradan.

"Stvarno je bilo previše krvi. To nam nije bio cilj. Poanta performansa je da se ne ispadne iz ritma, da se ne izgubi kontrola, jer to znači ubod", rekao je Kadin.

Predstava je zapravo rezultat niza performansa nastalih kroz osmomjesečnu radionicu, a uz Borisa i Kristiana, nastupaju i Iva, kao nijema plesačica koja u predstavi razbija tridesetak tanjira, te Ivana Bašić.

Koncert za kraj BALF-a

Koncert Flamingosa oduševio banjalučku publiku

Kraj ovogodišnje “ljetne sezone” u Banjaluci obilježio je jedan od rijetkih ovogodišnjih koncerata organizovanih u okviru Banjalučkog ljetnog festivala.

Početak nastupa Flamingosa zakazan u 21 čas nije kasnio, a po slobodnim procjenama čini se kako je privukao desetak hiljada Banjalučana. Solidno ozvučenje i performans Flamingosa koji je obilovao exYu rok i pop muzikom uz pojedinu pjesmu i sa njihovog repertoara, publiku je lako podizao na noge i kako je to i uobičajeno kada je ovaj dvojac zabavljača u pitanju, mnoge tjerao na urnebesno skakanje i ples, koji je čini se bio stvarno bitniji od toga znaš li plesati. Pjesme Crvene jabuke, Zdravka Čolića, Merlina, Vlade Georgijeva, Mirzinog jata, Plavog orkestra... te i sami hitovi Flamingosa kao što su: La gitana, Ljubav, Lumperaj, Sve nas cure čekaju, Poljupci, Ti i ja itd. bili su sigurno lijep ljetni poklon Banjalučanima i tako donekle ublažili jako loš (nikakav) utisak koji je ostavila ovogodišnja organizacija Banjalučkog ljetnog festivala, bar kada su

koncerti u pitanju. Flamingosima sve pohvale za svirku punu exYu rok nostalgije i šala koje su izmamile osmijeh hiljadama Banjalučana, a mi se iskreno nadamo se da će sljedeća godina biti mnogo bogatija kada su koncerti i muzička dešavanja u Banjaluci u pitanju, jer znate onu narodnu: Bolje jedan kvalitetan koncert u 15 dana nego svakodnevno sviruckanje u muzičkom paviljonu.

Poljubac za Ginisov rekord

Putovanje u grad koji je oborio Ginisov rekord u poljupcu

Od ranog jutra ljudi iz raznih krajeva exYu, a vjerovatno i šireg područja, počeli su da planiraju put ka Tuzli da poljupcem uđu u istoriju, ili ko zna, još nešto obave u tom spektaklu poljubaca.

Piše: BRANE Vuković

kalnog Radija "Kameleon".

Na samom ulazu u grad dočekali su nas ko drugi nego Tuzlaci, po prirodi miran svijet, nešto slabije zainteresovan za događaje koji podrazumijevaju vatromet. Ipak, upitani za pravac svi su rado, uljuno i sa osmijehom pokazivali na južnu magistralu koja vodi prema Merkatoru. Nezaobilazno je bilo i pitanje: "JEL' VI TO IDETE OBARATI REKORD?".

Pred sam polazak na 200 km dug put prema našoj misiji ulaska u istoriju Ginisove knjige rekorda, pisac ovih redova nije sumnjao u dobar provod, o priču o poljupcu i ljubavi. Tuzla, grad koji nisam posjetio cijelih devet i kusur godina se u mnogome promijenio. Put koji je trajao nešto duže od dva sata za dvoje mladih i veselih ljudi je prošao flešovito i ubrzo smo se našli ispred Merkatora gdje se zbio ovaj zanimljiv događaj. Od ranog jutra ljudi iz raznih krajeva exYu, a vjerovatno i šireg područja, počeli su da planiraju put ka Tuzli da poljupcem, uđu u istoriju, ili ko zna, još nešto obave u tom spektaklu poljubaca. Povod za ovaj izuzetan događaj bila je petnaestogodišnjica lo-

lako je većina posjetilaca već pronašla mjesto za parkiranje, mi nesrećnici koji smo stigli tik pred sam čin ljubljenja, morali smo malo da se potrudimo, što ovaj put srećom nije potrajalo. Plato ispred ili iza (hm.. kako se uzme) Merkatora, bio je prepun, redovi sa besplatnim prepaid paketima takođe, a šarmantne hostese su bile više nego prijatne, pa su tako, pokvarenjaci krišom mogli i pored svojih djevojaka uzeti neki dodatni broj. Značajan događaj prije velikog spektakla bilo je vjenčanje deset parova iz Sarajeva, Tuzle i Živinica. Nervozne mlade i znojni "mladoženci" su došli da se zabave i pokažu svima koliko se vole. Jedan od mladoženja Tuzlak Edis Okanović kaže da je od prvog dana zaljubljen u,

sada već suprugu, Emiru. Siguran je da je formula uspješnog braka ljubav, tolerancija i poštovanje... I u stilu Tuzlaka, koji su već odavno poznati kao papučari, naravno da ženina uvijek bude zadnja – ponosno dodajem "da dragi".

Veliki spektakl sa kišom poljubaca počeo je u 21:30 časova, odmah nakon kratkog – uz male probleme održanog playback performansa Flamingosa koji su nam odrecitovali nekoliko svojih pjesmica.

Uz ostale bendove i pjevače kao što su If, Tuzlanke, Flamingosi, Rok stars kis bend, nastup je imao i kolega sa našeg univerziteta Igor Vukojević, koji je nakon svog nastupa umalo nastradao pošteno se survajući sa scene (sreća pa su kola hitne upomoć bila u blizini). Inače, dugujem mu sve čestitke za drugu najbolju svirku te večeri.

Nakon deset sekundi dugog poljupca u kom je učestvovalo skoro 17 hiljada ljudi, i vatrometa koji uhvatismo okom naše više nego prosječne digitalne kamere, uslijedilo je oduševljenje publike, veličanstven aplauz a malo zatim i zvanična potvrda obaranja Ginisovog rekorda. Uslijedio je fenomenalan koncert Mostar Sevdah Reuniona i nekoliko sati interesantnog spoja tradicionalnih tekstova i načina pjevanja sa novim ritmovima.

Ukratko, poljubac je uspio mada nije bio ništa bolji, interesantniji, ljepši ili ukusniji...od poljupca koji upravo zaslužih nakon napisanog teksta. Ljubite se što češće, ko će dočekati sljedeće obaranje poljupca...

Završen izbor za novih 7 svjetskih

Sedam svjetskih čuda

Cilj inicijative je stvoriti globalno pamćenje prvi put: sedam simbola globalnog jedinstva, sedam simbola podijeljenog globalnog nasljeđa. Ako cijenite kulturu nekog drugog, zaista je teško ratovati s njim.

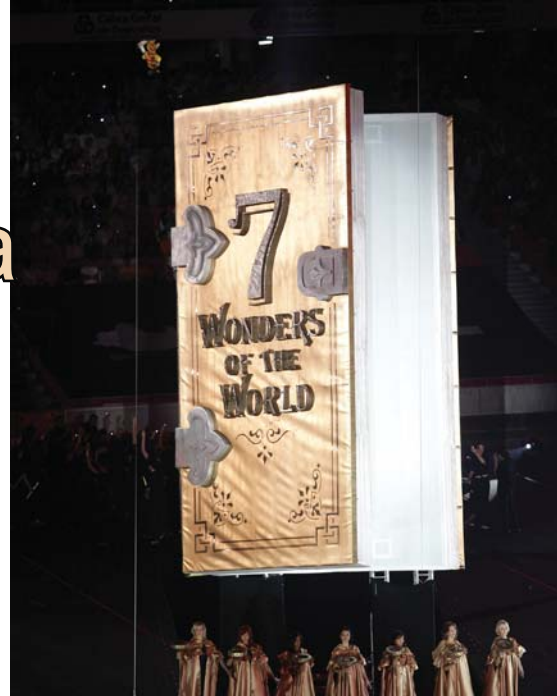
Piše: BRANE Vuković

Veliki Kineski zid, grad Petra u Jordanu, statua Hrista u Rio de Žaneiru, Maču Pikču u Peruu, piramida u Čičen Icu u Meksiku, Koloseum u Rimu i Tadž Mahal u Indiji proglašeni su novim svjetskim čudima na osnovu glasova više od 100 miliona ljudi širom svijeta. Organizacija "Novih sedam čuda" ("New7Wonders") švajcarskog umjetnika i muzeologa Bernara Vebera organizovala je 2000. godine glasanje putem Interneta i SMS poruka za izbor novih sedam svjetskih čuda. Iako se glasalo šest godina, većina glasova je pristigla u proteklih nekoliko mjeseci, a vjeruje se da je ovo do sada najmasovnije Internet glasanje. Od početka glasanja iz cijelog svijeta je pristiglo skoro 200 nominacija za nova čuda, ali je početkom ove godine lista sužena na 21 prijedlog. Među prijedlozima su se našli i Akropolj u Atini, statue na Uskršnjim ostrvima, Angkor u Kambodži, Aja Sofija u Istanbulu i Kremlj u Rusiji. Na popisu je bio i niz modernih kandidata, kao što su Ajfelov toranj u Parizu, Kip slobode u Njujorku, Opera u Sidneju.

Nova svjetska čuda proglašena su na gala svečanosti na stadionu Benfike u Lisabonu, na ceremoniji na kojoj su, između ostalih, učestvovali američka glumica Hilari Svonk, indijska glumica Bipaša Basu i britanski glumac Ben Kingsli, a nastupali su i Dženifer Lopez i Hoze Kareras. Od glasanja se, međutim, distancirao UNESCO, organizacija UN-a za obrazovanje, nauku i kulturu, koja redovno dopunjuje listu svjetske baštine, uz ocjenu da lista odražava mišljenje samo onih koji su glasali.

"Cilj inicijative je stvoriti globalno pamćenje prvi put: sedam simbola globalnog jedinstva, sedam simbola podijeljenog globalnog nasljeđa. Ako cijenite kulturu nekog drugog, zaista je teško ratovati s njim", objasnila je Tia Viering, portparol projekta "Novih sedam čuda". Da bi se našli na popisu kandidata, potencijalna nova svjetska čuda morala su biti "djelo ljudskih ruku, izgrađena do 2000. godine i sačuvana u prihvatljivom stanju". Kandidate je izabrao odbor pod predsjedanjem bivšeg šefa UNESCO-a Federika Majora, a polovina novca prikupljenog telefonskim glasanjem biće utrošena na programe očuvanja kulturne baštine širom svijeta. U sličnoj inicijativi svjetske baštine pod okriljem UNESCO-a zaštićeno je gotovo 900 mjesta izuzetne kulturne važnosti ili prirodnih ljepota. Bernar Veber je najavio i da započinje novu kampanju za izbor sedam prirodnih čuda svijeta, jedno od kandidata je i Đavolja varoš (prirodni fenomen na jugu Srbije).

Piramidama u Gizi počasno mjesto Egipatske piramide su dobile status "počasnog kandidata izbora za novih sedam svjetskih čuda", te su maknute s liste regularnih kandidata nakon protesta egipatskih vlasti, koje su negodovala zbog dovođenja u pitanje njihove istorijske vrijednosti. Od sedam svjetskih čuda antičkog svijeta, koje je prije više od 2.000 godina izabrao graditelj Filon, danas stoje samo još piramide u Gizi, a u "tradicionalna čuda" spadaju i Semiramidini viseći vrtovi u Vavilonu, Zeusov kip u Olimpiji, Artemidin hram u Efesu, Mauzolej u Halikarnasu, Kolos s Rodosa, te Aleksandrijski svetionik na ostrvu

Farosu pred Aleksandrijom. Lobiranje

U državama čije su znamenitosti bile kandidovane potpuno su "poludjeli" - kraljevi i predsjednici lobirali su za izbor i davali besplatni Internet. Glasovi su pristizali danonoćno, a stranica je postala jedno od najpopularnijih odredišta Interneta. Priliku za promociju nacionalnih starina pod zaštitom države iskoristili su mnogi političari, nadajući se da će to podići rejting njihove zemlje i podstaknuti turizam. Brazilski predsjednik Luiz Inacio Lula da Silva u svom sedmičnom radio-obraćanju založio se da jednim od sedam novih svjetskih čuda bude proglašena divovska statua Isusa Hrista podignuta na uzvisini iznad Rio de Žaneira. Učenici i studenti nekih kineskih škola i univerziteta vodili su kampanju da se upravo Kineski zid proglasi novim čudom, a jordanska kraljevska porodica lobirala je za pustinjski grad Petru. Peruanska vlada poticala je stanovništvo da glasa za ostatke grada drevnih Inka Maču Pikču, omogućujući im besplatnu Internet vezu za to.

Naučnik koji je omogućio razgovor na daljinu

Mihajlo Pupin (1854–1935)

Pupin je patentirao ukupno 24 pronalaska. Prvi 1894. godine, a posljednji 1923. godine. Pronalasci su mu, uglavnom, iz oblasti telefonije, telegrafije i radiotehnike. Svjetsku slavu je dobio pronalaskom postupka pupinizacije, koji je omogućio prenos pisanog ili govornog signala na vrlo velike daljine, što prije Pupinovog pronalaska nije bilo moguće.

Piše: Mirjana Grubiša

U močvarnom, siromašnom selu, nedaleko od Pančeva, Idvoru, kao jedno od desetoro djece uglednog domaćina Koste, rodio se 1854. godine Mihajlo Pupin. S brojnijom djecom odrastao je na tihim, pitomim pašnjacima kraj Tamiša, slušajući priče iz davnina, kao i sjetne zvuke pastirske frule...

Mihajlo je prvo pohađao srpsku osnovnu školu u Idvoru, a zatim njemačku školu u Perlezu, poslije čega je prešao u Građansku školu i Realku u Pančevu. U jesen 1872. godine on odlazi u Prag na dalje školovanje, gdje postaje svjedok žestokih okršaja slovenske i germanske omladine. Iz Praga je želio da se vrati u Idvor, ali majka nije htjela da čuje za taj njegov plan, jer je mislila da bi njegovo vraćanje kući bilo ravno porazu, nakon čega je Pupin odlučio da krene za Ameriku. To je bilo s jeseni 1874. godine, kada je imao 20 godina.

Pravi uzroci Pupinove odluke da otputuje u Ameriku bili su vezani za njegov slabiji uspjeh tokom jednogodišnjeg školovanja u Pragu, nedostatak novca za život, te očeva smrt. Poslije pet teških godina gdje je morao da radi kao fizički radnik, Pupin je uspio da se upiše na Kolumbija koledž u Njujorku u jesen 1879. godine. Odmah se istakao kao primjeran učenik. Oslobođen je plaćanja školarine, a već na kraju prve godine dobio je dvije novčane

nagrade (iz grčkog jezika i matematike). Uglavnom se izdržavao od novca koji je zarađivao podučavanjem slabijih učenika.

Po završetku školovanja, 1883. godine primio je diplomu prvog akademskog stepena Bachelor of Arts. Dobio je stipendiju za studije matematike i fizike u Kembridžu u Velikoj Britaniji (1883–1885), a zatim u Berlinu (1885–1889) gdje je položio doktorat iz oblasti fizičke hemije, sa temom Osmotski pritisak i njegov odnos prema slobodnoj energiji.

Svoju nastavničku karijeru i naučnu djelatnost započeo je kao nastavnik fizičke matematike u odjeljenju za elektrotehniku, na Kolumbija univerzitetu u Njujorku 1889. godine. Pupin je punih četrdeset godina bio nastavnik i profesor Kolumbija univerziteta, od 1889. do 1929. godine. Redovni profesor je od 1901. godine, odnosno od svoje 43. godine života.

Njegov položaj profesora teorijske elektrotehnike postepeno je usmjerio njegovo interesovanje na proučavanje elektromagnetnih fenomena.

Električna rezonanca kao predmet izučavanja, privukla je njegovu pažnju 1892. godine i rezultirala pronalaskom električnog strujnog kola, koje se danas koristi u svim radio vezama. Patent električnog kola je prodao kompaniji

Markoni. U isto vrijeme kompanija Markoni primijenila je njegov pronalazak za ispravljanje visokofrekventnih talasa koji se danas univerzalno primjenjuju u radiofoniji.

Pupin je patentirao ukupno 24 pronalaska. Prvi 1894. godine, a posljednji 1923. godine. Pronalasci su mu, uglavnom, iz oblasti telefonije, telegrafije i radiotehnike. Svjetsku slavu je dobio pronalaskom postupka pupinizacije, koji je omogućio prenos pisanog ili govornog signala na vrlo velike daljine, što prije Pupinovog pronalaska nije bilo moguće. Sam postupak nazvan je po Pupinu.

Godine 1914. stvorio je "Fond Pijade Aleksić-Pupin", u znak sjećanja i zahvalnosti majci Pijadi. Svake godine, sredstvima tog fonda, na svečanim Svetosavskim akademijama, nagrađivani su učenici koji su se isticali u književnosti, istoriji i guslarstvu.

Osnovao je i zadužbinu pri Narodnoistorijsko-umjetničkom muzeju u Beogradu. Fondovi Zadužbine koristili su se za kupovinu srpskih umjetničkih djela za muzej i izdavanje publikacija "srpskih starina". U imovinu zadužbine, Pupin je uložio tadašnjih milion dinara.

Pupin je bio oženjen Amerikankom Saram Katarinom Džekson iz Njujorka. Sa njom je imao kćerku Barbaru. Umro je 12. marta 1935. godine u Njujorku i sahranjen je na groblju Woodlawn u Bronksu.

raspisuje

KONKURS

za upis u redovne studije i studije obrazovanja na daljinu na osnovnim TROGODIŠNIM diplomskim studijima, četverogodišnjim specijalističkim studijima i dvosemestralnim postdiplomskim studijima na sljedećim studijskim grupama:

Fakultet poslovne ekonomije

Škola evropskih znanja
College of Modern Management

Preduzetnički menadžment i poslovna ekonomija (Business Administration & Entrepreneurship)

zvanje: "Diplomirani menadžer poslovne ekonomije" (Bachelor of Business Administration & Entrepreneurship) u subspecijalističkim oblastima/zanimanjima:

- ☐ Preduzetnička ekonomija;
- ☐ Korporativno preduzetništvo;
- ☐ Strateški menadžment i geopolitika;
- ☐ Projektni i investicioni menadžment;
- ☐ Malo preduzetništvo i mikrokrediti;
- ☐ Tranzicijski reinženjering (Transition Reengineering);
- ☐ Međunarodni marketing menadžment;
- ☐ Upravljanje konfliktima i krizni menadžment;
- ☐ Standardizacija i menadžment kvaliteta-TQM;
- ☐ Industrijski menadžment i razvoj proizvoda;
- ☐ Tehnološka predviđanja i inovativno preduzetništvo;
- ☐ Razvoj timova i komunikacione vještine;
- ☐ Ekološki menadžment i održivi razvoj;

Menadžment bankarstva, finansija i trgovine (Banking, Finance & Trade Management)

zvanje: "Diplomirani menadžer bankarstva, finansija i trgovine" (Bachelor of Banking, Finance and Trade) u subspecijalističkim oblastima/zanimanjima:

- ☐ Bankarski marketing menadžment;
- ☐ Menadžment računovodstva i poslovnih finansija;
- ☐ Izvozni i trgovinski menadžment;
- ☐ Menadžment špedicije, logistike i osiguranja;
- ☐ Menadžment turizma i hoteljerstva;
- ☐ Poreski menadžment, revizija i kontrola;
- ☐ Berzanski i portfeljni menadžment;

Menadžment javne uprave (Public Administration & Governance)

zvanje: "Diplomirani menadžer javne uprave" (Bachelor of Public Administration & Governance) u subspecijalističkim oblastima/zanimanjima:

- ☐ Državni menadžment i javna uprava;
- ☐ Administrativno poslovanje;
- ☐ Menadžment javnih ustanova i društvenih djelatnosti;
- ☐ Budžetski menadžment i javne finansije;
- ☐ Neprofitni menadžment;
- ☐ Menadžment humanih resursa i odnosa sa javnošću;
- ☐ Menadžment obrazovanja, kulture i umjetnosti;
- ☐ Menadžment medija i komunikacija;
- ☐ Politički menadžment;
- ☐ Evropska unija (EU studies);

Škola evropskih znanja

Menadžment informacionih tehnologija (Management of Information Technologies)

zvanje: "Diplomirani menadžer informacionih tehnologija" (Bachelor of Information Technologies) u trogodišnjem akademskom programu i "Diplomirani menadžer informacionih tehnologija - specijalista računarskih nauka" (Bachelor of Information Technologies - Computer Science Specialist) u četverogodišnjem akademskom programu

Subspecijalističke oblasti/zanimanja:

- ☐ Menadžment informacionih tehnologija (IT Management);
- ☐ Administracija i menadžment računarskih mreža (NET Management & Administration);
- ☐ Projektovanje informacionih i komunikacionih sistema (Inf. & Comm. System Design);
- ☐ Softverski inženjering (Software Engineering);
- ☐ Elektronsko poslovanje (E-commerce, E-banking, E-marketing);
- ☐ Računarska grafika i dizajn (Computer Graphics and Design);
- ☐ WEB programiranje i dizajn (WEB Programming & Design);
- ☐ Menadžment relacionih i distribuiranih baza podataka (RDBMS & Distributed DB Management);
- ☐ Menadžment bezbjednosti IS - kripto & cyber zaštita (IT Security & Protection);
- ☐ Arhitektura, organizacija i održavanje računarskih sistema (CS Architecture, Organization & Maintenance);
- ☐ Poslovni ekspertni sistemi (Business Intelligence);
- ☐ Menadžment proizvodnih inf. sistema (Industrial IS Management);
- ☐ Menadžment poslovnih inf. sistema (Business IS Management);
- ☐ Menadžment inf. sistema javne uprave (E-government);

Nastavnička informatika i računarske nauke (Computer Science)

zvanje: "Diplomirani profesor informatike" (Bachelor of Computer Science)

Subspecijalističke oblasti/zanimanja:

- ☐ Računarske nauke (Computer Science Engineering);
- ☐ Management obrazovnih informacionih sistema (E-Learning);

FAKULTET SPORTSKOG MENADŽMENTA
SPORTS MANAGEMENT & COACHING

Studijska grupa "Sportskog menadžmenta" (Sport's Management)

zvanje: "Diplomirani sportski menadžer" (Bachelor of Sport's Management) u trogodišnjem i četverogodišnjem akademskom programu;

Studijska grupa "Sportskog treninga" (Sports Training & Coaching)

zvanje: "Diplomirani sportski trener" (Bachelor of Sport's Coaching) u trogodišnjem i četverogodišnjem akademskom programu;

Studijska grupa "Pedagoško-nastavni studijski program u sportu" (Sports Education & Teaching)

zvanje: "Diplomirani profesor sportskih nauka" (Bachelor of Sport Science) u trogodišnjem i četverogodišnjem akademskom programu;

Fakultet pravnih nauka - Law College

Salus Populi Suprema Lex

Škola evropskih znanja

sa sjedištem u Banjoj Luci

Opšte pravna studijska grupa (General Legal Studies)

zvanje: "Diplomirani pravnik" (Bachelor of Law) u trogodišnjem akademskom programu

i "Diplomirani pravnik - specijalista (Bachelor of Law - Specialist) u četverogodišnjem akademskom programu

Subspecijalističke oblasti/zanimanja:

- ☐ Teorijska i istorijsko-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Ustavna i političko-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Privredno/gradansko-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Pravosudna/krivično-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Radno-pravna/socijalno-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Upravno-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Opšta/međunarodno-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Komunitarna/evropsko-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Precedentna/američko-pravna subspecijalizacija;
- ☐ Pravna informatika i dokumentaristika;
- ☐ Retorika i teorija pismenosti

Poslovno pravo (Business Law)

zvanje: "Diplomirani pravnik poslovnog prava" (Bachelor of Business Law) u trogodišnjem akademskom programu

i "Diplomirani pravnik poslovnog prava - specijalista" (Bachelor of Business Law-specialist) u četverogodišnjem akademskom programu

FAKULTET ZDRAVSTVENE NJGE
HEALTH CARE & NURSING

Studijska grupa "Sestrinstva" (Health Care & Nursing)

zvanje: "Diplomirana medicinska sestra - Bachelor zdravstvene njge" (Bachelor of Health Care and Nursing) u trogodišnjem akademskom programu

i "Diplomirana medicinska sestra - Specijalista zdravstvene njge" (Specialist of Health Care and Nursing) u četverogodišnjem akademskom programu

Fizioterapija i radna terapija (Physiotherapy & Work Therapy)

zvanje: "Diplomirani fizioterapeut" (Bachelor of Physiotherapy) u trogodišnjem akademskom programu

Sanitarni inženjering (Sanitary Engineering)

zvanje: "Diplomirani sanitarni inženjer" (Bachelor of Sanitary Engineering) u trogodišnjem akademskom programu

Menadžment u zdravstvu (Health Care Management)

diferencijalni studij (treća godina) i specijalistički studij (četvrta godina)

zvanje: "Diplomirani menadžer u zdravstvu" (Health Care Manager);

NAPOMENA: Diferencijalni studij "Menadžmenta u zdravstvu" mogu da upišu kandidati koji imaju završenu bilo koju višu školu ili fakultet u matičnoj zdravstvenoj oblasti.

Laboratorijsko-medicinski inženjering (Laboratory Medical Engineering)

zvanje: "Diplomirani inženjer laboratorijske medicine" (Bachelor of Laboratory Medical Engineering);

Banja Luka: Bosna i Hercegovina/RS, 5. kozarske brigade 18, Pošt. fah 51 Banja Luka 78102; **Studentska služba:** Tel: +387 (0) 51 349 580; +387 (0) 51 349 590; +387 (0) 51 349 589; Fax: 349 581; **WEB mail:** info@apeiron-uni.eu; **Rektorat:** Tel: +387 (0) 51 348 782; Fax: 349 595; E-mail: rektorat@apeiron-uni.eu; **Management Panevropskog univerziteta** Upravni odbor & Direktor +387 (0) 51 322 850; fax 322 851; management@apeiron-uni.eu; **Travnik:** Školska 23 Travnik 72270; **Studentska služba:** Jankovići bb, Tel: +387 (0) 30 519 750; Fax: +387 (0) 30 519 759; E-mail: travnik@apeiron-uni.eu; Upiti se mogu slati na **WEB mail:** info@apeiron-uni.eu;

Akreditacija Ministarstva prosvjete i kulture br. 07.2-4777/07 od dana 01.08.2007. god. Univerzitet je upisan kao visokoškolska ustanova u sudskom registru Osnovnog suda u Banjoj Luci pod brojem: **U/I 4847/05**

Rektor
Prof. dr Dragan DANELIŠEN

